

Araştırma Makalesi / Research Article

Gelir Dağılımında Cinsiyet Etkili mi? Türkiye Özelinde Bir Analiz

Arınç Boz¹

Öz

Gelir dağılımı konusu çeşitli boyutlarıyla akademide üzerine mutabakata varılmayan bir konudur. Gelir dağılımının boyutlarından biri olan cinsiyetle ilişkisi araştırmanın çıkış noktasıdır. Bu bağlamda, araştırmanın amacı literatürde tartışılabilen gelir dağılımı konusunun cinsiyet ile ilişkili olup olmadığını incelemektir. Cinsiyete yönelik yapılan istatistiksel çalışmalarda haneye yönelik veriler ele alınmaktadır. Ancak cinsiyetler arası gelir dağılımı konusu birey bazında verilerle inceleme yapılmasını gerekli kılar. TÜİK tarafından yayımlanan Hanehalkı Bütçe Anketleri ile Türkiye’de 2002-2022 arasında gelir dağılımının cinsiyet boyutu ele alınmıştır. Anketlerdeki mikro verilerle kadın ve erkeklerin ortalama kullanılabilir gelirleri ve Gini katsayıları hesaplanmıştır. Yapılan hesaplamalara ek olarak yönetici pozisyonunda istihdam edilenlerin cinsiyetleri de araştırılmıştır. Mikro veri analizi sonucuna göre 2002 ile 2022 arasında ortalama olarak erkekler kadınlardan yıllık 108\$, reel olarak ise 90\$ daha fazla gelir elde etmektedir. Gini katsayılarının erkeklerde 0,417 kadınlarda ise 0,514 olması cinsiyetler içerisindeki gelir dağılımı farklılığını göstermektedir. Yönetici pozisyonlarında çalışan her 10 kişiden sadece 1’inin kadın olduğu; yönetici pozisyonlarında çalışan erkeklerin kadınlardan ortalama 185\$, reel olarak 161\$ daha fazla kazandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgular ışığında politik karar alıcılar, cinsiyet ayrımcılığına yönelik hukuksal altyapı oluşturabilir, kadınların iş yaşamına katılmasını teşvik edici politikalar uygulayabilir, kadınların kariyerlerinin önünde engel oluşturabilecek hamilelik ve sonrasında ücretli izin günü sayısını artırabilir, kadınlara yönelik transfer politikalarıyla kadın emeğini daha değerli kılabılır ve bütçe politikalarını cinsiyete duyarlı hâle getirebilir.

Anahtar Kelimeler: Gelir Dağılımı, Cinsiyet, Mikro Veri, Türkiye.

Is Gender Effective in Income Distribution? An Analysis Specific to Türkiye

Abstract

The issue of income distribution remains a topic on which no academic consensus has been reached, particularly due to its various dimensions. One such dimension is gender, which serves as the starting point for this research. This study investigates whether the issue of income distribution, as discussed in the literature, is related to gender. Statistical studies on gender often rely on household-level data. However, analyzing income distribution between genders requires individual-level data. This research examines the gender dimension of income distribution in Türkiye between 2002 and 2022, based on data from the Household Budget Surveys published by TURKSTAT. Using microdata from these surveys, the average disposable incomes and Gini coefficients of men and women were calculated. In addition to these calculations, the gender distribution of individuals employed in managerial positions was also analyzed. According to the microdata analysis, between 2002 and 2022, men earned, on average, \$108 more annually than women, and \$90 more in real terms. The Gini coefficient was 0.417 for men and 0.514 for women, indicating a significant difference in income distribution between genders. Furthermore, only 1 in 10 individuals working in managerial positions was a woman. Men in these roles earned, on average, \$185 more than their female counterparts, and \$161 more in real terms. In light of these findings, policymakers can take several actions to address gender-based income inequality. These include establishing a legal framework to combat gender discrimination, implementing policies to encourage women’s participation in the workforce, increasing the number of maternity and postnatal leave days, enhancing the value of women’s labor through targeted transfer policies, and developing gender-responsive budget policies.

Keywords: Income Distribution, Gender, Microdata, Türkiye.

¹ Arş. Gör. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, İİBF Maliye Bölümü, arincboz@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4936-1339>

Atıf/Cite as: Boz, A.. (2025). Gelir dağılımında cinsiyet etkili mi? Türkiye özelinde bir analiz, *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2025, 43 (2), 249-275.

© 2025 Hacettepe Üniversitesi.

EXTENDED ABSTRACT

Income distribution remains a significant topic in academic discussions from various perspectives. It refers to the allocation of national income among individuals and is commonly examined in the context of public transfer policies, tax policies, cyclical effects, and regional disparities. Moreover, income distribution can also be analyzed in relation to employees, wage earners, workers, various professions, and social classes. Beyond these dimensions, one important aspect of income distribution is its gender-oriented dimension.

The research begins by explaining the concepts of income distribution and gender. After discussing the relationship between these concepts, a theoretical framework is provided within the scope of current debates. The third section of the study presents the research methodology and explains the numerical values related to the microdata. The subsequent section discusses the findings obtained from the microdata analysis; including individuals' average incomes, Gini coefficients, and employment status in managerial positions, which were calculated by gender. The study concludes with a general evaluation of the results and offers policy recommendations.

In the international literature, the relationship between gender and income distribution has been explored from different perspectives. Henle and Ryscavage (1980) examined this relationship in the United States between 1958 and 1977. According to the Gini coefficients, although the gap narrowed toward 1977, income inequality remained to the disadvantage of women. Pasqua (2008) investigated the impact of female labor on household income in European countries in her research covering 1994 to 2001. The results showed that in families where both partners were employed, income was more equitably distributed, particularly in cases where the man was the breadwinner in nearly every country examined. Shaikh et al. (2014) analyzed income groups in the United States by gender and race. Their findings suggested that tax policies could have a corrective effect on income inequality. In addition to these studies, there is a growing body of research across different countries that links gender and social gender to income distribution and income inequality, wage differences, labor market, and social policies (Adelman & Robinson, 1978; Alonso-Villar & Del Río, 2008; Fischer et al., 2017; Magda et al., 2024; Soroka, 1987; Sotomayor, 2009).

Although the economic status of women and men has become more comparable recently, income inequality persists due to factors such as more frequent employment in part-time positions and limitations in workforce participation. Despite various indicators on this subject, there is a gap in the literature concerning the precise measurement of the income disparity between women and men, largely due to the lack of individual-based microdata (Ponthieux & Meurs, 2015, p. 983). Amate-Fortes et al. (2021) also emphasize that the use of comprehensive variables can strengthen the issue of gender-based income distribution. The unique aspect of this research lies in its examination of income levels and distribution between women and men in Türkiye over a comprehensive 20-year period. It incorporates microdata analysis, considers gender differences in managerial roles, and offers a detailed exploration of gender-related dynamics. This approach positions the study to make a meaningful contribution to the literature.

In this study, the relationship between gender and income distribution in Türkiye was analyzed using individual-level microdata. The analysis was based on the Turkish Statistical Institute's Household Budget Surveys covering the period from 2002 to 2022. The findings reveal persistent gender-based disparities in disposable income throughout the years examined. On average, men earned an annual real income of \$5,085, while women earned \$4,995—indicating a \$90 income gap in favor of men.

As part of the research, Gini coefficients were calculated in addition to individuals' average disposable income. For the years examined, the Gini coefficient for men was calculated to be an average of 0.417, while for women it was found to be an average of 0.514. This indicates greater income inequality among women compared to men. The finding aligns with existing literature documenting gender-based disparities in income distribution (Henle & Ryscavage, 1980; Jędrzejczak & Trzcińska, 2024; Sutherland, 1997). In addition to income inequality, the research also includes calculations related to gender representation and earnings in managerial positions. According to these calculations, women face disadvantages both in terms of representation in managerial roles and in the income earned in these positions. It has been observed that on average, only 10% of individuals employed in managerial positions were women. This finding supports Robertson et al. (2011)'s conclusion that gender discrimination exists in senior management positions. Finally, when examining the OECD dataset and comparing Türkiye with OECD countries, it was observed that Türkiye ranked last in terms of the female labor force participation rate in 2021.

In addition to income calculations, the gender distribution of individuals employed in managerial positions was also analyzed. According to the microdata analysis from 2002 to 2022, men earned an average of \$108 more annually than women and \$90 more in real terms. The Gini coefficients were calculated as 0.417 for men and 0.514 for women, highlighting a significant disparity in income distribution between genders. Furthermore, the analysis revealed that only 1 in 10 individuals employed in managerial roles was a woman. Among managers, men earned an average of \$185 more annually than women and \$161 more in real terms. In light of these findings, policymakers are encouraged to establish a legal framework to combat gender discrimination, implement policies that encourage women's participation in the workforce, increase the number of sabbatical leave days for pregnancy and postpartum periods, enhance the value of women's labor through targeted transfer policies, and adopt gender-responsive budgeting practices.

One of the reasons for the income inequality between women and men is the social position of women. The dominant patriarchal social structure present worldwide also persists in Türkiye. This structure can distance women from the workforce, lead to lower wages for women compared to men for the same work, reduce their bargaining power with employers, and result in workplace discrimination. In addition to challenges in professional life, women's roles and responsibilities at home can also differ significantly. Married women or those living with partners may bear the burden of household and childcare responsibilities alone. According to Becker (1985), the more responsibilities a woman has within the family--such as childcare and housework--the less likely she is to continue working. Akerlof and Kranton (2000) argue that social norms shape individuals' economic behavior. In Türkiye, such norms contribute to persistent inequalities in women's workforce participation, limit their ability to dedicate time to their careers, and expose them to discrimination in hiring processes as well as in household roles and caregiving duties. Ultimately, these dynamics point to the patriarchal societal structure as a significant factor in gender-based disparities. Income inequality has multiple dimensions. These can be periodic--such as war, famine, unemployment, and economic crisis--or systemic, related to broader economic structures. While it is difficult to determine which economic system most effectively promotes equitable income distribution, the capitalist system, by its very nature, tends to produce inequality. Therefore, I can say that we see the impact of the capitalist system on income distribution worldwide. Future research could benefit from exploring these areas further, particularly by examining the economic effects of socioeconomic and gender-based inequalities.

GİRİŞ

Gelir dağılımı, farklı boyutlarıyla akademik tartışmalarda güncelliğini sürdüren bir konu olmaya devam etmektedir. Millî gelirin kişiler arasındaki bölüşümünü ifade eden gelir dağılımı, kamu transfer politikaları, vergi politikaları, konjonktürel etkiler ve bölgesel farklılıklar açısından incelenmektedir. Buna ek olarak gelir dağılımı konusu çalışanlar, ücret geliri elde edenler, işçiler, farklı meslek kolları ve sosyal sınıflar bağlamında da ele alınabilmektedir. Bu boyutların dışında gelir dağılımının bir boyutu da cinsiyete yöneliktir.

Günümüz toplumlarında bireyler eşit şartlara sahip değildir. Çevre, ailevi durum, eğitim haklarına erişim, teknik imkânlar gibi pek çok noktada kişiler arasında ayırım vardır. Ancak adaleti sağlamadaki düşünceleriyle tanınan John Rawls (1971)'a göre bir toplumda ancak kişilere dil, din, ırk, cinsiyet ayrımı yapılmadığı ve fırsat eşitliğinin sağlandığı durumda adaletten söz etmek mümkündür (Sen, 2000, ss. 69-70).

Pek çok ülke adil, işsizlik sorununun olmadığı, yüksek büyüme oranlarına ulaştığı, fiyat istikrarının sağlandığı, kalkınma hedeflerinin gerçekleştirildiği bir toplum yaratma gayreti içerisinde. Kalkınma hedeflerinden biri de toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliği bir ekonomide verimliliği artırır ve sonraki kuşakların önündeki fırsatları güçlendirir. Bu sebeple toplumdaki cinsiyet odaklı sorunların bilinmesi ve cinsiyet uçurumlarını düzeltmeye, hatta ortadan kaldırmaya yönelik politikaların gerçekleştirilmesi elzemdir (Dünya Bankası, 2011, s. vii).

Cinsiyete yönelik gelir istatistiklerinin çoğunda haneye ilişkin değişkenler mevcuttur. Haneye yönelik yapılan çalışmalarda da toplam gelir, hane sayısına indirildiğinden hanedeki her bir birey gelirden eş pay alıyormuş gibi görünür ve kadın ile erkek arasında gelir eşitsizliğini değerlendirmek güç olur (Ponthieux ve Meurs, 2015, s. 985). Bu sebeple cinsiyetler arası gelir dağılımı konusunun birey bazında verilerle incelenmesi gerekir.

Araştırma bu açıdan birey odaklı mikro verilerle literatürdeki bir boşluğu dolduracaktır. Nitekim literatürde gelir eşitsizliği ile cinsiyete yönelik mikro verilerle yapılan çalışmalar sınırlı düzeydedir (Cain, 1966; Gasparini vd., 2004; Maldonado, 2021; Malik ve Akram, 2024; Sutherland, 1997). Uzun dönemli mikro veri araştırması yapılması konunun genel çerçevesini gözler önüne sunması açısından dikkate değerdir. Türkiye için de konuya yönelik geniş yılları kapsayan araştırma eksikliği vardır (Acun, 2018; Değirmenci, 2019; Kaya, 2008; Köseoğulları ve Ulucan, 2022). Bu bağlamda, Türkiye özelinde ve mikro verilerle cinsiyet ile gelir dağılımına ilişkin 20 yılı kapsayan bir çalışma yapılması, araştırmanın özgün değerini oluşturmaktadır.

Araştırmada Türkiye'de cinsiyet ve gelir dağılımı arasındaki ilişki, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan ve bireye yönelik verilerin yer aldığı Hanehalkı Bütçe Anketi (HBA) veri seti tercih edilmiştir. Türkiye'de 2002-2022 arasında bireylerin kullanılabilir gelirlerindeki cinsiyet etkisi incelenmektedir. Bu doğrultuda HBA verileriyle birey bazında hesaplamalar yapılarak ve gelir dağılımı yazınında, gelir eşitsizliği ölçümünde sıklıkla kullanılan Gini katsayıları mikro verilerle analiz edilmiştir. Ayrıca cinsiyetlerine göre yönetici pozisyonunda çalışan bireyler değerlendirilmiştir.

Araştırma, gelir dağılımı ve cinsiyet kavramı açıklanarak başlamaktadır. Bu kavramların ilişkisinden bahsedildikten sonra teorik çerçeve ile güncel tartışmalara yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü kısmında araştırmanın metodolojisi ortaya konulmuş, mikro verilere ilişkin sayısal değerler açıklanmıştır. Diğer bölümde ise yapılan mikro veri analizi sonucunda elde edilen bulgular, bireylerin ortalama gelirleri, Gini katsayıları ve yönetici pozisyonunda istihdam edilme durumları

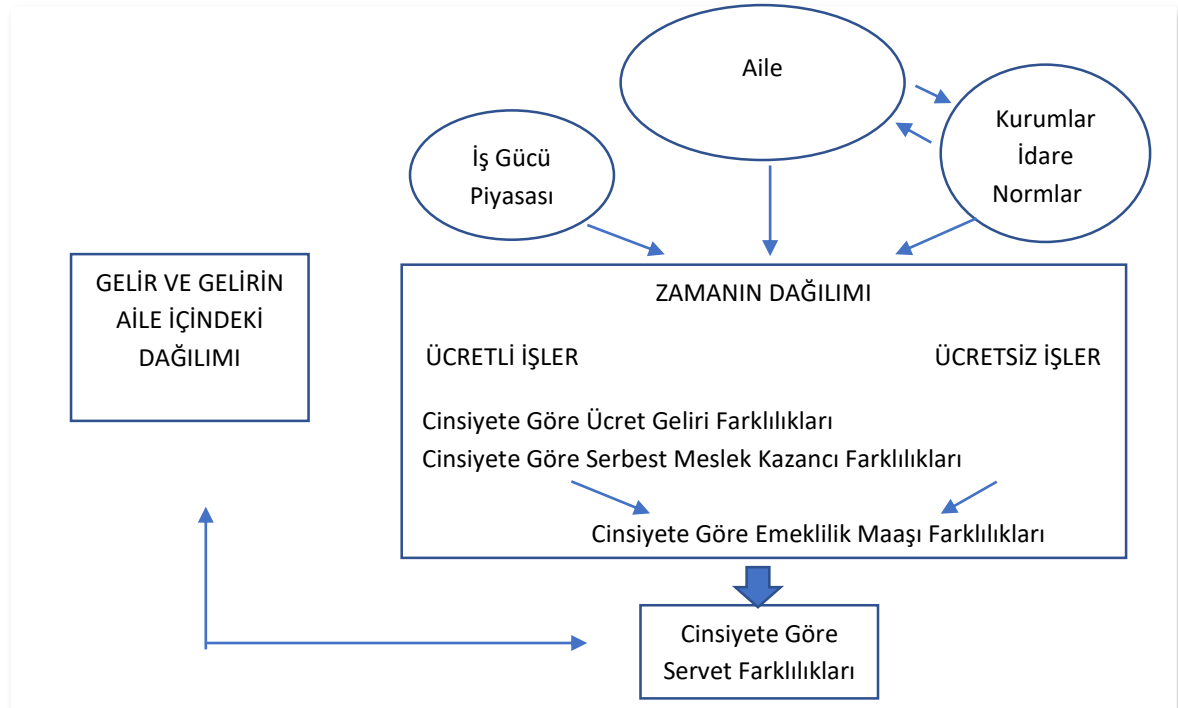
cinsiyete göre hesaplanmıştır. Araştırma, sonuç bölümüyle genel bir değerlendirme yapılarak ve politika önerileri geliştirilerek sonlandırılmıştır.

1. GELİR DAĞILIMI VE CİNSİYET

Cinsiyet (sex) ile toplumsal cinsiyet (gender) kavramları zaman zaman birbirleri yerine kullanılsa dahi ayrı kavramlardır. Cinsiyet, kadın ve erkeğe yönelik biyolojik farklılıkları ifade etmekte iken toplumların kadın ve erkeklere yükledikleri rol, sorumluluk ve davranış kalıpları toplumsal cinsiyet anlamına gelmektedir. Oakley (1972)'ye göre cinsiyet kadın ve erkek arasındaki anatomik farklılıkları ifade eden biyolojik bir kavramdır. Toplumsal cinsiyet kavramı ise kadınlık ve erkekliliği ifade eden toplumsal bir sınıflandırmadır.

Günümüzde gelir, piyasada bireyler arasında çeşitli ölçütlere göre dağılmaktadır. Bu dağılımda bireylerin fiziksel durumu, çevresi, yetenek, sermaye sahibi olma, bilgi ve becerilerindeki çeşitlilikler ile sınıfsal farklılıkları rol oynamaktadır. Bu farklılıkların dışında ırk ve renk farklılığı, fiziksel bir engelle dünyaya gelme, fırsat eşitsizliği, kısıtlı eğitim imkânı gibi sebeplerle dezavantajlı konumda olan bireyler olabilmektedir. Bu dezavantajlardan biri de cinsiyete dayalıdır. Günümüzde kadınlar çeşitli sebeplerle gerek siyasi, kültürel ve sosyal gerekse de iktisadi anlamda eşitsizliklerle karşılaşmaktadır. İktisadi anlamdaki bu eşitsizliklerden biri gelir dağılımı açısından ortaya çıkmaktadır.

Şekil 1: Cinsiyete ile Gelir Dağılımı İlişkisi

Kaynak: Ponthieux, S., Meurs, D. (2015). Gender inequality. In A. B. Atkinson, F. Bourguignon (Ed.), Handbook of Income Distribution. Amsterdam: Elsevier, 983-1119.

Şekil 1’de örnek bir hanede gelirin kazanılmasında etkili olan faktörler gösterilmektedir. İlk olarak bireylerin gelir elde etmelerinde çalışıp çalışmadıkları etkilidir. Kuşkusuz iş gücüne katılan aile fertlerinin gelirleri de o denli yüksek olacaktır. İkinci olarak aile içerisinde hanenin sayısı ve hane sayısına bağlı olarak ev içerisindeki rollerin etkisi belirleyicidir. Ev içindeki rollerde de içinde bulunulan kültürel değer, normlar ve sorumluluklara göre bireylerin gelirleri farklılaşabilir. Aile içerisindeki roller ne kadar cinsiyetçi ise gelirler arası uçurum da o denli yüksek olacaktır. Ayrıca gelir kazanımında, bireylerin zamanlarının ne kadarını gelir getiren bir işe ayırdıkları veya ev işleri, çocuk bakımı gibi genellikle karşılığında para alınmayan işlere zaman ayırıp ayırmadıkları etkilidir. Cinsiyetlerin iş kollarındaki farklılıkları sonucunda da bireylerin servetleri çeşitli olabilir. Bütün bu faktörler, nihayetinde hane içerisindeki gelir dağılımını belirlemektedir.

Cinsiyete yönelik gelir dağılımındaki eşitsizliklerle ilgili düşünülmesi gereken bir nokta da kamu politikalarıdır. Devlet, cinsiyet eşitsizliğine yönelik düzenlemeler, yardım politikaları ve bireylerin farkındalığını geliştirmeye yönelik politikalar izleyebilir. Nitekim bireylerin gelir elde etmelerinde engel olabilecek annelik sorumlulukları ve gelir kayıplarının ücretsiz izinlerle düzenlenmesi, sosyal teşvik politikaları ve partnerlerin çocuk bakımı konusunda bilinçlendirilmesi cinsiyetler arası gelir eşitsizliklerinin önüne geçilmesinde gerçekleştirilebilir.

2. TEORİK ALTYAPI VE TARTIŞMALAR

Gelir dağılımının bir noktası kamunun piyasaya müdahalesinin gerekli olup olmadığı ile ilgilidir. Kamu müdahalesi ile ilgili iktisat yazınında 18. yüzyılda ortaya çıkan klasik iktisadi düşünce ve bu düşüncenin temsilcisi Adam Smith (1776), piyasa mekanizmasının serbest bırakılması ve devletin rolünün kısıtlı olması gerekliliğinden bahsetmiştir. 1929 Ekonomik Buhan’ına klasik iktisadi yapının çözüm getirememesi sebebiyle devletin piyasada aktif rol almasının gerekliliğinden bahseden Keynesyen (1936) düşünce ortaya çıkmıştır. 1950’li yıllardan itibaren ise bireylere gelir güvencesi sunan, vatandaşlarını toplumsal tehlikeler karşı koruyan, bireylere sosyal güvenlik imkânları sağlayan, vatandaşlarına sağlık, eğitim ve barınma hizmetleri sunan bir devlet yapısını ifade eden refah devleti kavramı sanayileşme ile ortaya çıkan sorunları, gelir dağılımında adalet sorunları gibi konuların devlet müdahalesi sınırları içerisinde yer alması gerekliliğinden bahseder (Briggs, 1961, s. 228).

Eşitlik ve dağılım konusunda ele alınan bir yaklaşım Amartya Sen’in ortaya attığı yapabilirlik yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, eşitliğin sağlanmasında yaş, cinsiyet, sağlık durumu, psikolojik durum vb. özellikler ile coğrafi ortam, ailenin eğitim seviyesi ve toplumsal normlar gibi kişiden kaynaklanmayan özelliklerden bahsetmektedir. Kişilerin yapabilirliklerini geliştirmek için kaynakların sağlanması ve bireysel özgürlüklerin geliştirilmesi gerekmektedir (Sen, 1985). Yapabilirlik yaklaşımı sosyal devletin sınırlarının tanımlanması, bireylerin yetenekleri ve insani yapabilirliklerinin kamu tarafından tespiti ve özgürlüklerin genişletilmesini konu edinmektedir (Alkire, 2005).

Kadın ve erkeğin karar alma süreçlerindeki etkinlikleri bakımından benzer rollere sahip olduğu avcı-toplayıcı topluluklar, cinsiyet ilişkileri değerlendirildiğinde en eşitlikçi toplum biçimiydi. Bahsedilen dönemde bu durumun sebebi avcılık ve toplayıcılık faaliyetlerinde kadın ve erkeğin rolünün ve bu rollere atfedilen önemin belirgin bir biçimde farklılaşması olarak değerlendirilmektedir (Kottak, 2016).

Cinsiyete yönelik dolayısıyla kadınlara yönelik tartışmalar Marksist teori açısından değerlendirilebilir. Marksist teorinin direkt cinsiyete yönelik bir varsayımı olmasa da kadın ve erkek arasındaki güç çatışmasını belirtmesi açısından dikkate değerdir. Bu teori üzerindeki tartışmalar

kapitalist sistemin kadınları bir yedek iş gücü olarak görmesi, kadınlara düşük maaşla çalıştırılması gereken iş gücü olarak bakılması ve işverenin kadın iş gücünün üretim fazlası yarattığını düşünmesidir. Engels ise toplum teorisi içerisinde cinsiyete yönelik düşüncelerini açıklamıştır. Ona göre cinsiyet kavramının belirlenmesinde biyolojik cinsiyetin yanında toplumsal ve kültürel etkiler de söz konusudur. Her bir toplumda cinsiyete yönelik davranışlar, ne kadar tuhaf olursa olsun, toplumsal müdahalelerle belirlenmektedir (Rubin, 1975).

Cinsiyete yönelik teorik olarak geliştirilen kavramlardan biri de sosyal tabakalaşma çerçevesince yapılan sınıflandırmalardır. Bu sınıflandırmalarda kadının sosyal pozisyonuna ilişkin açıklamalar getirilmiştir (Acker, 1973, s. 937):

- Aile tabakalaşma sisteminin birimidir.
- Ailenin sosyal konumu hane reisi olarak erkek tarafından belirlenir.
- Ailelerde yaşayan kadınların statüleri de bu bağlamda erkekler tarafından belirlenir.
- Kadının statüsü, sınıf yapısındaki pozisyonu itibarıyla erkeğinkiyle eşittir (Watson ve Barth, 1964).
- Kadınlar bir erkeğe bağlı olmadıklarında sosyal yapılarını belirler.
- Kadınlar pek çok bakımdan erkeklerle eşit değildir ve cinsiyet temelinde farklı şekilde değerlendirilirler.

Sosyal tabakalaşma varsayımlarında da görüldüğü gibi cinsiyet ile gelirin dağılımı hane veya aile içi rollerle ilişkilidir. Young (1952), evlilikte kadınların gerek annelik rolleri gerekse ev işlerinin kadınlarla eşleştirilmiş olması sebebiyle gelir elde etmelerinin kısıtlı olduğu ve erkeklerden gelecek parayla geçindiklerini belirtmiştir. Evlilik öncesinde kadının ekonomik ve sosyal statüsü ne kadar yüksekse kadınlar eşlerinden para alma konusunda o kadar zorlanmaktadır. Kadının evlilik sonrası iş hayatına devam etmesinde bu bağlamda psikolojik bir nokta vardır. Kadınların iş yaşamına katılmaması veya sınırlı katılımı gelir farklılıklarını beraberinde getirmektedir (Young, 1952, s. 305).

Kadınların sosyal yönden sınırlandırılmaları ve iş yaşamında yer alamamaları ekonomide kaynak verimliliğini düşürür ve büyümeyi olumsuz etkiler. Cinsiyetler arası eşitsizlik insani gelişmişliğe ket vurarak kadınlar üzerinde ağır iş yükünün kalmasına ve sonucunda iş gücü verimliliğinin düşmesine sebep olabilir. Ayrıca erkek ve kadın arasında ikame edilebilirliğin düşük olması ekonominin yanı sıra haneler, firmalar, hükümet içinde kaynaklara eşit olmayan erişime neden olabilir. Bu durum, iş gücü, kredi, sermaye ve hammadde piyasasında kaynak dağılımını bozarak ekonomik büyümeyi olumsuz etkiler (Rao vd., 2008, s. 7-8).

Sanayileşmiş dünyada yüksek saygınlık, yüksek yetenek ve karşılığında yüksek gelir edinilen işlerin çoğu erkekler tarafından yönetilmektedir. Örneğin, Büyük Britanya'da 1966 yılında büyük firmaların yöneticilerin %87'si erkek iken %13'ü kadın idi; ustabaşı ve denetmenlerin %82'si erkek iken %18'i kadındı. Kadın avukatlar toplam avukatların Amerika'da %3, Büyük Britanya'da %4, İsveç'te yalnızca %7'sini oluşturmaktaydı. Britanya'da mühendislerin sadece %0,06'sı kadın iken Amerika'da %0,07 ve Fransa'da ise %3,7'si kadındı. Kadın ve erkek istihdamı açısından tartışılan bir konu da belirli mesleklerde yoğunlaşma konusudur. 1950 yılı Amerika'sında istihdam edilen kadınların %70'i ev işleri, büro işleri, hemşirelik, öğretmenlik ve vasıfsız fabrika işleri gibi 20 meslek grubu etrafında toplanmıştı. 1962 yılında bu veriler İsveç'te tam olarak aynıdır. Amerika ve İsveç ile birlikte Britanya, Belçika, Danimarka, Fransa, Almanya, İtalya, Hollanda ve Norveç'te çalışan kadınların %40'ı sadece 5 meslek grubunda çalışmakta idi. Cinsiyet rollerinin birbirlerinin yerine

geçebileceği düşüncesine rağmen 1950'li yıllarda istihdamda erkek egemenliğini görmek mümkündür (Oakley, 1972, s. 153-154).

Kadının konumu, iş gücüne katılımı, çalıştığı iş şartları, elde ettiği gelir konusunda özellikle son elli yılda tartışmalar artmaktadır. Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren kadının ekonomik konumunda gelişmeler yaşanmasına rağmen hâlihazırda eşitsizlikler söz konusudur. Kadınlar ortalama olarak iş hayatında erkeklerden daha düşük gelir elde etmekte, genellikle yarı zamanlı istihdam edilmekte veya hiç istihdam edilmemekte ve evde ücretsiz çalışmayı çoğunlukla üstlenmektedirler. Yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra kadının iş yaşamına katılımında dikkate değer bir artış olmuştur. Neredeyse bütün gelişmiş ülkelerde kadınların eğitim seviyesi yükselmiş, teknolojik gelişmelerle birlikte farklı mesleklere katılma imkânı bulmuşlardır. 1970 ve sonrasındaki bu gelişmeyi Goldin (2006) "sessiz devrim" olarak ifade etmektedir. Böylece kadınların yalnızca beklentileri, kariyerleri ve aile hayatları değişmekle kalmamış, toplumda kadının rol ve sorumluluklarına yönelik de değişimler yaşanmıştır. Günümüze gelindiğinde ise pek çok sanayileşmiş ülkede kadının ve özellikle annelerin ücretli istihdama katılımı norm kabul edilmiş, erkeğin eve ekmek getiren rolünden ev harcamalarına ortak katılımın olduğu aile yapısına geçilmiş, cinsiyet ayrımcılığıyla mücadeleye yönelik kararlar alınmıştır (Ponthieux ve Meurs, 2015, s. 983-1006).

Kadınların gelir edimi ile ilgili yapılan tartışmaların bir boyutu da iş hayatına ilişkindir. Knudsen (1969), bir meslekte kadınların sayısı ne kadar fazla ise ortalama gelirin o kadar düştüğüne ilişkin bulgular elde etmiştir. Fuchs (1971), kadın ile erkek arasındaki gelir farklılığı ile ilgili genelde kadınların düşük gelir getiren işlerde çalıştırıldığı belirtmiştir. Kadın ve erkek arasında iş yaşamındaki bir nokta da toplumsal kalıpyargıların cinsiyete etkisidir. İş yaşamında kurumlarda kadın ve erkek üzerindeki beklentiler sebebiyle başarı daha çok erkeklere atfedilmektedir. Bu tip erkeğe atfedilen değerler, yöneticilik gibi üst yönetim pozisyonlarında cinsiyete yönelik bir ayrımcılık olmasını beraberinde getirmiştir. Bu durum da kadınların daha düşük gelir elde etmesine sebep olmuştur (Robertson vd., 2011).

Kadınlar arasında gelir dağılımının bir boyutu da aile içerisinde gelirin paylaşımındaki farklılıklardır. İş gücü piyasasındaki gelişmelerin ve devletin vergi ile transfer politikaları kadınların ekonomik statüsünde yarattığı iyileşmelere rağmen, aile içerisindeki gelir paylaşımı, çalışan eşler için bile hâlâ potansiyel olarak önemli bir satın alma gücü kaynağıdır (Davies ve Joshi, 1994, s. 336). Kadın ve erkeğin gelir adaletsizliğinde aile içerisindeki kaynakların cinsiyetler arası eşitsiz dağılımının yol açtığına ilişkin düşünce, literatürde farklı çalışmalarda işlenmiştir (Daly, 1992; Findlay ve Wright, 1996; Haddar ve Kanbur, 1990; Rimmer, 1981). Pearce (1978) ise kadının aile reisi olduğu durumda nesiller arası transferden erkeklere göre daha az yardım aldığını söylemektedir.

Uluslararası yazında cinsiyet ile gelir dağılımı arasındaki ilişki farklı açılardan ele alınmıştır. Henle ve Ryscavage (1980) Amerika'da cinsiyet ile gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi 1958-1977 yılları arasında incelemiştir. Gini katsayılarına göre 1977'ye doğru makas daralsa da kadının dezavantajına yönelik gelir adaletsizliği olduğunu belirtmiştir. Pasqua (2008), Avrupa ülkelerini dâhil ettiği araştırmasında 1994-2001 yıllarında kadın iş gücünün hane gelirine etkisini ele almıştır. Çalışma sonucunda incelenen hemen her ülkede iki kişinin çalıştığı ailelerde, erkeğin eve ekmek getirdiği duruma göre gelirin daha adil dağıldığını gözlemlemiştir. Shaikh vd. (2014) Amerika'da belirli gelir gruplarını cinsiyet ve ırka göre incelemiştir. Araştırmaları sonucunda vergi politikalarının gelir eşitsizliğini düzeltici etkisi olabileceğine yönelik bulgular elde etmiştir. Bu çalışmaların dışında cinsiyet ile toplumsal cinsiyeti gelir dağılımı ve gelir eşitsizliği, ücret farklılıkları, iş gücü piyasası, sosyal politikalar ile ilişkilendiren farklı ülkeleri kapsayan araştırmalar mevcuttur (Adelman ve

Robinson, 1978; Alonso-Villar ve Del Río, 2008; Fischer vd., 2017; Magda vd., 2024; Soroka, 1987; Sotomayor, 2009).

Cinsiyete yönelik yapılan çalışmaların bir boyutu da birey ve hane verilerinin analiz edildiği mikro verilerdir. Literatürde mikro verilere ilişkin araştırmaların 1960'lı yıllara dayandığı bilinmektedir. Çeşitli alanlarda başvuru alan mikro veriler cinsiyet açısından ilk olarak kadınların iş gücüne katılımının değerlendirilmesinde kullanılmıştır (Cain, 1966; Cohen, 1969). Sutherland (1997), 1991 yılı Aile Harcama Anketini 1995-96 yıllarına uyarlayarak Birleşik Krallık için mikro veri analizi gerçekleştirmiştir. İncelemesi sonucunda kadınların kişisel gelir ortalamalarının erkeklerden düşük olmasının yanı sıra dağılımda eşitsizlik olduğuna yönelik bulgular elde etmiştir. Gini katsayıları erkeklerde 0,38; kadınlarda ise 0,44 olarak bulunmuştur. Bu durum, kadınların düşük gelir ortalamasına sahip olmasının dışında cinsiyet içerisinde gelirin de adil dağılmadığını göstermektedir. Fritzell (1999), 1991 yılı İsveç Gelir ve Yaşam Anketi mikro bulgularıyla yaptığı analizde kadın ve erkek arasında gelir eşitsizliğine yönelik bulgular elde etmiştir. Gasparini vd. (2004), 1993-2002 yıllarında Bolivya Hanehalkı Anketleri ile ücretlilere yönelik bir mikro veri analizi yapmıştır. Kadınların erkeklere göre daha düşük gelir elde ettiği ve cinsiyetler arası ücret uçurumunun azalmasının gelir eşitsizliğini belirli bir seviyeye kadar da olsa düşüreceğine yönelik bulgular elde etmişlerdir. Maldonado (2021), cinsiyeti sektörler açısından ele almıştır. 1985-2015 yılları arasında Venezuela Hanehalkı Anketleri mikro veri setini kullandığı araştırmada kadınların erkeklere oranla %21 daha az kazandığına yönelik bulgular elde etmiştir. Malik ve Akram (2024) Pakistan özelinde İş Gücü Anketi kullanarak 2020 ve 2021 yıllarında mikro veri analizi gerçekleştirmiştir. Pakistan'da kadınların erkeklere kıyasla daha düşük ücret geliri elde ettiği ve kadın ve erkek arasındaki gelir uçurumunun kadınların dezavantajına olacak şekilde arttığını gözlemlemiştir.

Tekli analizlerinin yanı sıra birden fazla ülkeyi ele alan cinsiyete yönelik mikro verilere dayalı araştırmalar da yapılmaktadır. Harkness (2010), 17 OECD ülkesini ele alan çalışmada mikro veri seti kullanmıştır. Araştırma kapsamında değerlendirilen bütün ülkelerde kadın istihdamını artırmanın ve kadınların çalışmalarına yönelik gelir eşitsizliklerinin çözümüne ilişkin uygulanan politikaların gelir dağılımında adaleti artırıcı olduğu bulgusu edinilmiştir. Jędrzejczak ve Trzcińska (2024) Lüksemburg Gelir Araştırması mikro veri setini kullanarak orta Avrupa ülkeleri Polonya, Slovakya, Çekya ve Macaristan'ı kapsayan bir çalışma gerçekleştirmiştir. Erkeklerin ekonomik avantajlarının Gini katsayılarına ek olarak gelir seviyelerinde de kendini gösterdiğini gözlemlemiştir. Bu araştırmaların dışında gelir dağılımı ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik mikro veri analizini kullanan çalışmalar mevcuttur (Bobilev vd., 2020; Chevan ve Stokes, 2000; Del Boca ve Pasqua, 2003; Murillo Huertas ve Raymond, 2024; Núñez Hernández vd., 2024; Park, 2016; Zandvakili, 1990).

Ulusal yazında da gelir dağılımı ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi inceleyen çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Alkan, 1995; Bardakçı ve Oğlak, 2022; Mayda ve Vurkun, 2018; Özdemir ve Altay, 2021; Tansel, 1994). Ancak konuyu mikro veriler düzeyinde inceleyen çalışmaların geçtiğimiz 21. Yüzyıla birlikte gelişmeye başladığı söylenebilir. Kaya (2008) yılındaki çalışmada gelir dağılımı ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi 2005 yılı TÜİK Hanehalkı Bütçe Anketlerini kullanarak ele almıştır. Gini katsayılarıyla yapılan analiz sonucunda kadın ve erkek arasında kullanılabilir gelirin ve ücret dışı gelirin bölüşümündeki eşitsizlik, ücret gelirindeki etkisine göre daha baskın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Acun (2018) TÜİK Hanehalkı Bütçe Anketini kullanarak 2015 yılı için ücret geliri elde edenlerin gelir eşitsizliğine etkisini analiz etmiştir. Yapılan analiz sonucunda kadın olmanın ücreti negatif yönlü etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrımcı ücret politikaları yerine emek piyasasında kadın erkek eşitliğini önceleyen politikaların uygulanması gerekliliğini vurgulamıştır. Başka bir

ulusal araştırmada Değirmenci (2019) TÜİK tarafından yayımlanan Gelir ve Yaşam Koşulları Anketlerini kullanarak 2007 ile 2011 yıllarını kapsayan mikro veri analizi geręekleřtirmiřtir. Özellikle düşük gelirli hanelerde kadınların iş gücüne katılımı gelir dağılımını düzeltici bir etkiye sahiptir. Ayrıca kadın ile erkekler arasında iş gücüne katılımındaki farkların ortadan kaldırılmasının Türkiye’de hem cinsiyetler arası eşitsizliği hem de gelir eşitsizliğini azaltacağına yönelik bulgular edinilmiştir. Köseoğulları ve Ulucan (2022) ise 2017 yılı TÜİK Hanehalkı İş Gücü mikro veri setini kullanarak eğitim seviyesi ile gelir dağılımı ilişkisini ele almıştır. Kadınların eğitim seviyelerinin artırılması gelirin daha adil dağılmasında bir yol olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Gerek uluslararası gerekse ulusal yazında geride kalan yıllarda cinsiyet ile gelir dağılımı arasındaki ilişkinin varlığı kabul görmüş bir konudur. Cinsiyetler arası ayrımcılık azaldıkça ve kadınlar iş yaşamına katıldıkça, gelir dağılımında olumlu gelişmeler olacağını söylemek mümkündür. Ulusal yazında ise uluslararası yazına kıyasla çalışmaların son yıllarda arttığı söylenebilir. Ayrıca mikro veri düzeyinde analizlerin varlığına rağmen uzun yılları kapsayan araştırmaların eksikliği gözlemlenmiştir.

3. ARAşTIRMANIN METODOLOJİSİ VE VERİ SETİ

Günümüzde hâlihazırda kadın ve erkeğin ekonomik statüleri birbirlerine yakın olsa da kadınların erkeklerden daha düşük maaş elde etmeleri, genellikle yarı zamanlı işlerde çalışmaya zorlanmaları ve iş yaşamına katılımlarının kısıtlanması gibi nedenlerle gelir eşitsizliği söz konusudur. Bu konuda çeşitli ipuçları olmasına rağmen kadın ile erkek arasındaki gelir farkının ölçülmesi konusunda bireye dayalı mikro veri yetersizliği sebebiyle literatürde bir boşluk bulunmaktadır (Ponthieux ve Meurs, 2015, s. 983). Nitekim Amate-Fortes vd. (2021) de kapsamlı değişkenlerin kullanılmasının toplumsal cinsiyete dayalı gelir dağılımı konusunu güçlendireceğini vurgulamaktadır. Araştırmanın özgün noktası, Türkiye’de kadın ve erkeklerin gelirlerini ve gelir dağılımını incelemesi, 20 yıllık kapsamlı bir dönemi ele alması, mikro veri analizi yapması, yöneticileri cinsiyetlerine göre ele alması ve toplumsal cinsiyet konusunu detaylandırması olarak belirtilebilir. Bu durum, araştırmanın literatüre özgün bir katkısının olacağını göstermektedir. Bu bağlamda bu araştırmada Türkiye’de 2002 ile 2022 yılları arasında TÜİK Hanehalkı Bütçe Anketleri fert mikro veri setleri kullanılarak gelir dağılımı ile cinsiyet ilişkisi ele alınmıştır. Araştırmada Microsoft Excel programı kullanılarak gelir hesaplamaları yapılmış ve mikro veri analizinde STATA programı kullanılmıştır.

Mikro veriler, ülkelerin bu konuda yetkilendirilen resmî istatistik ofisleri tarafından üretilmektedir. Hanehalkının ve fertlerin sosyal ve ekonomik durumlarına ilişkin bilgiler sunmaktadır. 2000’li yıllardan sonra nüfus yapısı, iş gücü, gelir dağılımı, ticaret gibi farklı konulardaki mikro verilerin sayısı ve dolayısıyla araştırmalar artış göstermiştir (Fuest vd., 2009, s. 1).

Cinsiyet ile gelir dağılımındaki adaletsizliğin ilk boyutu hane içerisindeki dağılımdır (Jenkins, 1991). Gelir dağılımı araştırmalarında ölçüm birimi olarak haneler ele alındıkında, gelirin hane içerisindeki dağılımındaki eşitsizlikler ve cinsiyetler arasındaki farklılıklar göz ardı edilebilmektedir. Bu sebeple birey bazında gelirler araştırma kapsamında incelenmiştir. Cinsiyet bireysel bir sınıflama olduğundan literatürde, gelir ile ilişkisi birey olarak değerlendirilmiştir (Meulders ve O’Dorchai, 2010; Sutherland, 1997). Hane gelirlerinden birey gelirlerine geğiş kişilerin kazandığı gelir bileşenleri ve kişilere yapılan transferleri de içerdikinden gelir araştırmalarını bir üst ve daha sistematik boyuta taşımıştır (Ponthieux ve Meurs, 2015, s. 1000). Bu sebeple de bu çalışmada fert mikro veri setinde bireylerin kullanılabilir (harcanabilir) gelirleri incelenmiştir. Birey kullanılabilir gelirleri gelir eşitsizliği ölçüm yöntemlerinden Gini katsayıları hesaplanarak değerlendirilmiştir.

Kullanılabilir gelir hanenin ve bireylerin harcama veya tasarruf yapabileceği gelirdir. Belirli bir dönemde edinilen gelirlerin toplamını ifade etmektedir. Araştırma kapsamında bireylerin elde ettiği toplam kullanılabilir gelir analiz edilmiştir. Anketlerde kullanılabilir gelir bireylerin elde ettiği nakdî ve aynı gelirlerin toplamı olarak yer almaktadır.

HBA'da yer alan ve araştırma kapsamında incelenen fert kullanılabilir gelirine ilişkin nakdî gelirler:

- Ücret, maaş ve yevmiye gelirleri
- Tarım dışı müteşebbis gelirleri,
- Tarım gelirleri,
- Gayrimenkul kira gelirleri,
- Menkul gelirleri,
- Transfer gelirleri,

şeklinde sıralanmaktadır. Bu değişkenlerin toplamı kullanılabilir geliri vermektedir.

Bireylerin elde ettiği transfer gelirleri:

- Emekli maaş geliri,
- Yaşlılık maaşı,
- Sosyal yardım fonu ve aile yardımı,
- Öğrenci burs geliri,
- Dul, yetim, öksüz maaşı,
- Gazilik ve malullük maaşı,
- İşsizlik maaşı,
- Doğrudan destek ve akaryakıt ödemesi,
- Hastalık yardımı,
- Devletten ve yurt dışından elde edilen aynı gelir,

olarak sıralanmaktadır.

Araştırmada fertlerin ekonomik durumları ve cinsiyete ilişkin verilerin birlikte yer alması sebebiyle HBA tercih edilmiştir. HBA, TÜİK tarafından 2002 yılından itibaren düzenli bir şekilde oluşturulmaktadır. Buna ek olarak 1994 yılında da bulunmaktadır. 1994 yılında verilerin açıklamalarına ilişkin kısıtlı bilgi bulunduğundan bu yıl incelenememiştir. HBA 2020 ve 2021 için üretilmemiştir. Araştırma, en güncel veri olan 2022 yılına kadar gerçekleştirilmiştir. Veri seçimi yapılırken Türkiye ile ilgili yıllar itibarıyla bir değerlendirme yapmak için bütün yıllar seçilmiştir.

Çalışma kapsamında incelenen fert mikro veri setinde değişkenlerin mikro veri analizine uygun hâle getirilmesi için belirli yolların izlenip, varsayımların yapılması gerekmektedir. Mikro veri analizi için anket ayında çalıştığını beyan eden bireyler hesaplamaya dâhil edilmiştir. HBA'da bahsedilen "çalışma" ile kastedilen, anket ayının son haftasında bir saat olsa dahi ücret veya kâr geliri elde etmek için bir işle ilgilenmeyi ifade etmektedir. Kendi küçük boyuttaki tarlalarında

yalnızca kendi tüketimleri için üretim yapan ve ürün satışı yapmayan kişiler; “çalışıyor” olarak kabul edilmiştir. Kendi hesabına çiftçilikle uğraşan ancak anket ayının son haftasında çalışmayan bireyler, işi ile bağlantısı olması sebebiyle “çalışıyor” olarak değerlendirilmiştir. Ücretsiz aile işçileri ve yevmiyeliler anket ayının son haftasında çalışmamışlar ise mevsimlik çalışıyor olarak kabul edilmiştir. Anket ayının son haftasında doğum izni, işten uzaklaştırma, iş yavaşlatılması, tatil, izin vb. nedenlerle çalışmayan ancak işi ile ilgisi ve bağı devam eden fertler de “çalışıyor” olarak kabul edilmiştir.

Türkiye, Küresel Cinsiyet Ayrımı Raporu’na göre cinsiyet eşitsizliği açısından 146 ülke arasından 129’uncudur (World Economic Forum, 2023, s. 11). Cinsiyete göre gelir dağılımında ele alınması gereken konulardan biri de yönetici kadrosunda istihdam edilme meselesidir. Yönetici pozisyonunda işe alınması kalifiye ve yüksek ücretli kişilerin istihdam edilmesi anlamına gelmektedir. Ancak kadınların işe alım ve terfi sürecinde bir ayrımcılıkla yüzleşmektedir (Çolak ve Ardor, 2001, s. 94). Türkiye’de kamu hizmetlerinde yönetici pozisyonlarındaki kadın oranı geride kalan yıllarda hâlâ düşüktür (Avrupa Birliği Komisyonu, 2023, s. 5). Bu bağlamda araştırma kapsamında yöneticiler arası gelir dağılımı da hesaplanmıştır. HBA’da 2002 ile 2012 yılları arasında kanun yapımcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürler olarak açıklanmakta iken (Uluslararası Standart Meslek Sınıflaması-ISCO 88); 2013 ve 2022 yılları arasında yöneticiler olarak sınıflandırılmıştır (Uluslararası Standart Meslek Sınıflaması-ISCO 08). Bu isim değişikliği, ilk sınıflandırmayı kapsamaktadır: Bu değişiklik bir önceki sınıflandırmada yaşanan sorunu önlemesi ve daha uluslararası standartta farklı ülkelerde ortak bir sınıflandırma gerçekleştirilmesi amacıyla yapılmıştır (International Labour Office [ILO], 2012: 21-66). HBA’da bu yeni sınıflandırma sonrasında yöneticiler örnekleminde minimal bir değişiklik olmuştur.

Tablo 1: HBA’da Yer Alan Fert Veri Setine İlişkin Bilgiler

Yıllar	Hanehalkı Sayısı	Fert Sayısı	Ortalama Hane Büyüklüğü	Cevapsızlık Oranı (%)
2002	800	40.675	4,25	-
2003	2.160	100.888	4,17	-
2004	8.640	33.174	4,13	-
2005	8.640	33.280	4,14	-
2006	8.640	32.756	4,07	-
2007	8.640	32.448	4,04	-
2008	12.600	31.207	3,90	-
2009	12.600	38.453	3,82	20,3
2010	13.248	38.206	3,78	23,9
2011	13.248	37.121	3,74	25,1
2012	13.248	36.343	3,63	24,6
2013	13.248	36.812	3,65	24,1
2014	13.248	36.844	3,63	23,6
2015	15.264	40.956	3,56	24,7
2016	15.552	42.625	3,52	22,2
2017	15.552	42.255	3,47	21,8
2018	15.552	40.688	3,44	23,9
2019	15.552	38.744	3,36	25,9
2022	15.552	39.188	3,28	23,3
Toplam	221.984	772.663		
Ortalama	11.683	40.666	3,77	

Kaynak: HBA’dan yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 1’de araştırma kapsamında incelenen fert mikro veri setine ilişkin sayısal bilgiler gösterilmektedir. 2002 ile 2022 yılı arasında hanehalkı örnekleminde artış olduğu gözlemlenmektedir. HBA’da yer alan fert sayısında yıllar içerisinde dalgalanmalar meydana gelmiş ve 2022’de 39.188 ferdin ankette yer aldığı görülmektedir. Araştırmada incelenen veriler toplamda 221.984 hanehalkına ve 772.663 ferde uygulanan anketler sonucunda elde edilen TÜİK verileridir. İncelenen yıllarda ortalama hane büyüklüğündeki düşüş dikkat çekmektedir. 2002 yılında 4,25 olan hane büyüklüğü 2022 yılına gelindiğinde 3,28’e kadar gerilemiştir. Bu durum Türkiye’de doğurganlıktaki değişikliğe işaret etmektedir. HBA bireylerin gönüllü katılımına dayandığından ankete cevap veremeyen bireyler 2009-2022 yılları arasında gösterilmektedir.

4. ARAŞTIRMA SONUCUNDA EDİNİLEN BULGULAR

Araştırmada yapılan varsayımlar sonucunda mikro verilerle birey kullanılabilir gelirleri 2002 ile 2022 yılları arasında hesaplanmıştır. TÜİK HBA'da yapılan hesaplamalardaki rakamsal yoğunluğu azaltmak, okuma kolaylığı sağlamak ve 1 Ocak 2005'te TL'den altı sıfır atılması sonucundaki parasal farklılıkları bertaraf etmek için kullanılabilir gelir hesaplamaları Amerikan Doları'na (\$) çevrilerek sunulmaktadır. Bireylerin yıllık kullanılabilir gelirlerinin incelenmesinin yanı sıra gelir eşitsizliği ölçümünde Corrado Gini (1912) tarafından geliştirilen Gini katsayılarıyla bir analiz gerçekleştirilmiştir. Gini katsayıları 0 ve 1 arasında değer alır ve 0'a yakın bir değer daha adil bir gelir dağılımının göstergesi iken değerlerin 1'e yaklaşması gelir dağılımında bozulma olduğu anlamına gelmektedir.

Tablo 2'de bireylerin reel kullanılabilir gelirlerine ilişkin yapılan hesaplamalar 2002-2022 arasında sunulmaktadır. Kullanılabilir gelirler ortalama Amerikan Doları (\$) cinsinden yer almaktadır. Tablo 2 incelendiğinde ilk olarak 2002 yılından 2022'ye doğru dalgalanmalar olmasına rağmen birey gelirlerinde bir artış olduğu gözlemlenmektedir. 2012'de birey kullanılabilir gelirleri 6.686\$ ile en yüksek düzeyine ulaşırken 2022 yılında 2.326\$'a gerilemiştir.

Tablo 2: Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Relleştirilmiş Yıllık Ortalama Gelirleri (\$)

Yıllar	Kullanılabilir Gelir	Kullanılabilir Gelir Erkek	Ortalamadan Fark (Erkek)	Kullanılabilir Gelir Kadın	Ortalamadan Fark (Kadın)
2002	2.812	2.813	1	2.718	-94
2003	4.247	4.247	0	4.197	-50
2004	4.994	4.996	2	4.908	-86
2005	5.391	5.374	-17	5.401	10
2006	5.535	5.556	21	5.307	-228
2007	6.725	6.738	13	6.549	-176
2008	5.715	5.715	0	5.566	-149
2009	6.201	6.205	4	5.993	-208
2010	6.271	6.279	8	6.159	-112
2011	5.728	5.730	2	5.619	-109
2012	6.686	6.689	3	6.612	-74
2013	5.876	5.880	4	5.766	-110
2014	5.864	5.864	0	5.797	-67
2015	5.038	5.039	1	5.038	0
2016	4.629	4.632	3	4.629	0
2017	4.727	4.736	9	4.654	-73
2018	3.912	3.913	1	3.912	0
2019	3.872	3.874	2	3.829	-43
2022	2.326	2.329	3	2.256	-70
Ortalama	5.082	5.085	3	4.995	-87

Kaynak: HBA'dan yazar tarafından oluşturulmuştur.

Erkeklerin yıllar itibarıyla kullanılabilir gelirleri incelendiğinde 2002 ve 2022 arasındaki dalgalanmalara rağmen genel itibarıyla ortalamadan daha yüksek bir gelir elde ettiği söylenebilir. Erkekler ortalama olarak kadınlardan yıllık 90\$ daha fazla gelir elde ettiği görülmektedir. Kullanılabilir gelir ortalamasından ise 3\$ daha fazla gelir elde etmektedirler.

Kadınların kullanılabilir gelirlerinin hem ortalamadan hem de erkeklerden daha az olduğu gözlemlenmektedir. 2012 yılında 6.612\$ düzeyine ulaşsa dahi kadınlar konjonktüre uygun olarak 2022'de yıllık 2.329\$ gelir elde etmiştir. Bu değer en düşük reel değer olarak dikkat çekmektedir. Kadınların yıllar itibarıyla kullanılabilir gelirleri ortalamadan fark açısından değerlendirildiğinde 2005 yılı haricinde genel olarak ortalamadan düşük gelir elde ettiği gözlemlenmektedir. 2005 yılındaki bu durumun ortaya çıkmasında kadınlara yönelik kamu politikalarının etkili olduğu düşünülmektedir. 2006-2014 arasında ortalama gelirin artması kadın ile erkek arasındaki makasın da açılmasını beraberinde getirmiştir. Bu makasın en açık olduğu yıllar 2006 ve 2009 yıllarıdır. 2006'da kadınların ortalamadan yıllık 249\$ ve 2009'da 212\$ daha az reel gelir elde ettiği görülmektedir. Bu farkın ortaya çıkmasında ortalama gelir artışının kadının dezavantajına yönelik arttığı ve 2008 küresel krizinin etkisi olduğu düşünülebilir.

Türkiye, 2001 yılından itibaren yaşadığı siyasal ve ekonomik dönüşüm ile enflasyon, ödemeler dengesi, işsizlik, sürdürülebilir ekonomik büyüme gibi hedefler belirlemiş ve bu hedeflere yönelik politikalar geliştirmiştir. Geliştirilen politikalarla bireylerin kullanılabilir gelirlerinde dikkate değer bir artış yaşanmıştır. Ancak bu artış ile 2008 krizinin de etkisiyle cinsiyetler arasında gelir bölüşümünde farklılıklar olmuştur. Günümüze doğru farklı yıllardaki gelir dalgalanmalarına rağmen gelir erkek ve kadın arasında gelir farklılıkları var olmaya devam etmektedir.

Tablo 3'te HBA mikro verileri kullanılarak 2002-2022 yılları arasında birey kullanılabilir gelirleriyle hesaplanan Gini katsayıları cinsiyetlere göre yer almaktadır. Bireylerin kullanılabilir gelirlerine göre gelir dağılımında incelenen yıllarda Gini katsayılarında bir azalış olduğu gözlemlenmektedir. 2002 yılında 0,495 olan Gini katsayısı yıllar içerisindeki dalgalanmalara rağmen 2022'de 0,407 olarak bulunmuştur. Bu durum, gelir dağılımının yıllar itibarıyla daha adil bir konuma geldiğini göstermektedir. 2008 küresel krizinin etkisiyle bozulma olan gelir dağılımı 2016'dan sonra 0,400-0,413 arasında farklılık göstermektedir. İncelenen yıllarda Gini katsayısı ortalama 0,445'tir. Bu durum Türkiye için dikkate değer olarak görünse de Covid-19 salgını, finansal istikrarsızlıklar, ülkeler arasındaki siyasal gerilimler vb. sebepler gelir dağılımı üzerinde baskı oluşturmaya devam etmektedir.

Tablo 3: Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Gini Katsayıları

Yıllar	Kullanılabilir Gelir	Kullanılabilir Gelir Erkek	Kullanılabilir Gelir Kadın	Kadın Erkek Farkı
2002	0,495	0,474	0,558	0,084
2003	0,462	0,442	0,526	0,084
2004	0,460	0,437	0,538	0,101
2005	0,455	0,427	0,540	0,113
2006	0,452	0,422	0,536	0,114
2007	0,445	0,416	0,521	0,105
2008	0,463	0,430	0,540	0,110
2009	0,474	0,440	0,550	0,110
2010	0,459	0,425	0,541	0,116
2011	0,460	0,429	0,531	0,102
2012	0,454	0,435	0,522	0,087
2013	0,447	0,417	0,509	0,092
2014	0,441	0,405	0,525	0,120
2015	0,439	0,410	0,500	0,090
2016	0,413	0,408	0,514	0,106
2017	0,413	0,386	0,464	0,078
2018	0,415	0,385	0,481	0,096
2019	0,400	0,375	0,450	0,075
2022	0,407	0,391	0,427	0,036
Ortalama	0,445	0,417	0,514	0,095

Kaynak: HBA'dan yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gelirin cinsiyetlerle ilişkisi değerlendirilen 2002 ile 2022 arasında incelenen bütün yıllarda erkekler arasında gelir, kadınlara göre daha adil dağılmaktadır. Erkeklerde Gini katsayıları ortalama olarak 0,417 iken kadınlarda bu katsayı 0,514'tür. Bu fark iki cinsiyet arasındaki gelir adaletsizliğine işaret etmektedir. Yıllar itibarıyla ortaya çıkan değişime göre gelir bölüşümünde adaletin artması cinsiyetler arasındaki farkı azaltmasına rağmen cinsiyetler arası dağılım sorununun var olduğu şeklinde yorumlanabilir. Cinsiyetler arası gelir eşitsizliğinin en çok olduğu yıllar 2014 ve 2010'dur. Bu durum, küresel krizin gelir dağılımını bozucu etkisi olarak değerlendirilebilir. 2022 yılına doğru erkeklerde 0,391 olan Gini, kadınlarda 0,427'dir. Son yıllarda cinsiyete ve toplumsal cinsiyete yönelik farkındalığın artması ve konu üzerine tartışmalar yapılması bu farkın azalmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Tablo 3'teki bulguların genel özeti şunu göstermektedir ki gelir dağılımında adaletin sağlanmasında cinsiyete göre gelir adaletinin sağlanması önemli ve gereklidir.

Tablo 4: Cinsiyete Göre Yönetici Pozisyonunda Çalışanlar

Yıllar	Ortalama Kullanılabilir Gelir Reel (\$)	Ortalama Kullanılabilir Gelir Erkek Reel (\$)	Ortalama Kullanılabilir Gelir Kadın Reel (\$)	Erkek (%)	Kadın (%)	Gelir Dağılımı (Gini)	Gelir Dağılımı Erkek (Gini)	Gelir Dağılımı Kadın (Gini)
2002	2.828	2.828	2.852	95,23	4,77	0,478	0,475	0,512
2003	4.280	4.301	4.230	94,84	5,16	0,451	0,451	0,446
2004	4.972	5.466	4.794	96,17	3,83	0,443	0,443	0,435
2005	5.445	5.595	5.321	94,45	5,55	0,425	0,421	0,490
2006	5.536	5.716	5.308	95,05	4,95	0,431	0,429	0,450
2007	7.181	7.289	6.975	93,91	6,09	0,417	0,418	0,390
2008	5.761	5.761	5.727	92,06	7,94	0,445	0,442	0,457
2009	6.243	6.246	6.018	89,45	10,55	0,469	0,470	0,450
2010	6.382	6.382	6.248	90,26	9,74	0,448	0,442	0,488
2011	5.808	5.808	5.720	88,30	11,70	0,455	0,450	0,480
2012	6.699	6.699	6.671	88,47	11,53	0,430	0,423	0,488
2013	5.872	5.949	5.779	89,20	10,80	0,429	0,427	0,439
2014	6.123	6.123	6.144	86,72	13,28	0,430	0,432	0,412
2015	5.029	5.540	4.966	87,02	12,98	0,454	0,453	0,462
2016	4.657	5.147	4.583	83,31	16,69	0,414	0,413	0,397
2017	5.264	5.264	5.346	87,93	12,07	0,428	0,431	0,358
2018	4.022	4.022	4.184	80,41	19,59	0,449	0,455	0,411
2019	3.903	3.903	3.987	85,30	14,70	0,372	0,373	0,352
2022	2.428	2.418	2.546	83,25	16,75	0,401	0,398	0,406
Ortalama	5.181	5.287	5.126	89,54	10,46	0,435	0,434	0,438

Kaynak: HBA'dan yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4'te erkek ve kadınların yönetici pozisyonlarında çalışma, ortalama gelirleri ve yönetici pozisyonundaki gelirin dağılımına ilişkin yapılan hesaplamalar 2002 ile 2022 arasında yer almaktadır. Bireylerin yıllık kullanılabilir gelirleri incelendiğinde yönetici erkeklerin yönetici kadınlardan 161\$ daha fazla reel gelir elde ettiği gözlemlenmektedir. Bu doğrultuda yönetici kadınların, erkeklerden daha fazla gelir elde ettiği yıllar olmasına rağmen, ortalamada aynı pozisyonda daha düşük gelir elde ettiği sonucu çıkarılabilir.

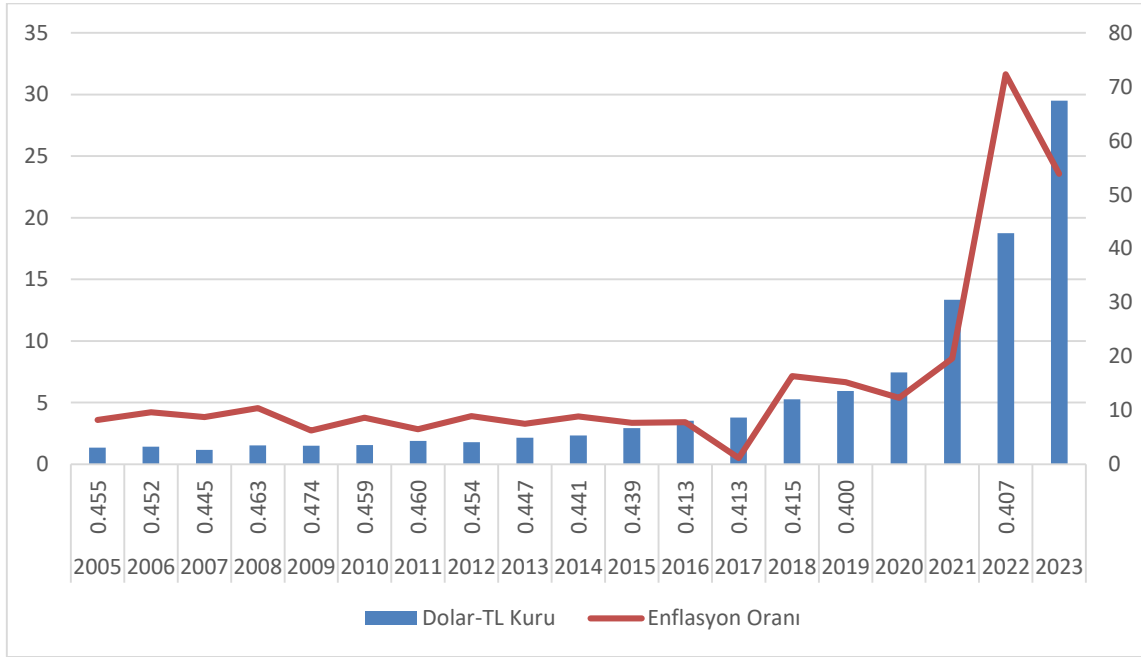
Kadın ve erkeğin yönetici pozisyonunda istihdam edilmelerine bakıldığında ise ortalama olarak sadece 10 pozisyondan 1 tanesinde kadınların tercih edildiği görülmektedir. Nitekim 2002 ve sonrasında sadece yönetici pozisyonunda %5 kadın çalışmakta iken 2010'dan sonra %10'un üzerinde yönetici kadınlar vardır. 2022 yılına gelindiğinde ise toplam yöneticilerin %16,75'i kadındır. Yıllar itibarıyla kadınların yönetici pozisyonundaki artışına rağmen, görüldüğü gibi bu pozisyonda cinsiyete yönelik bir ayrımın varlığı anlaşılmaktadır.

Gelir dağılımına Gini katsayılarıyla bakıldığında Tablo 3'teki gibi kadınlarda gelir erkeklerle göre daha eşitsiz dağıldığı bulgusu edinilmiştir. Ancak Tablo 3'teki kadar bir katsayı farkı olmadığı

gözelemlenmektedir. Yıllar itibarıyla yaşanan dalgalanmalara rağmen erkekler arasında 0,434 olan Gini katsayısı kadınlarda 0,438 olarak gerçekleşmektedir.

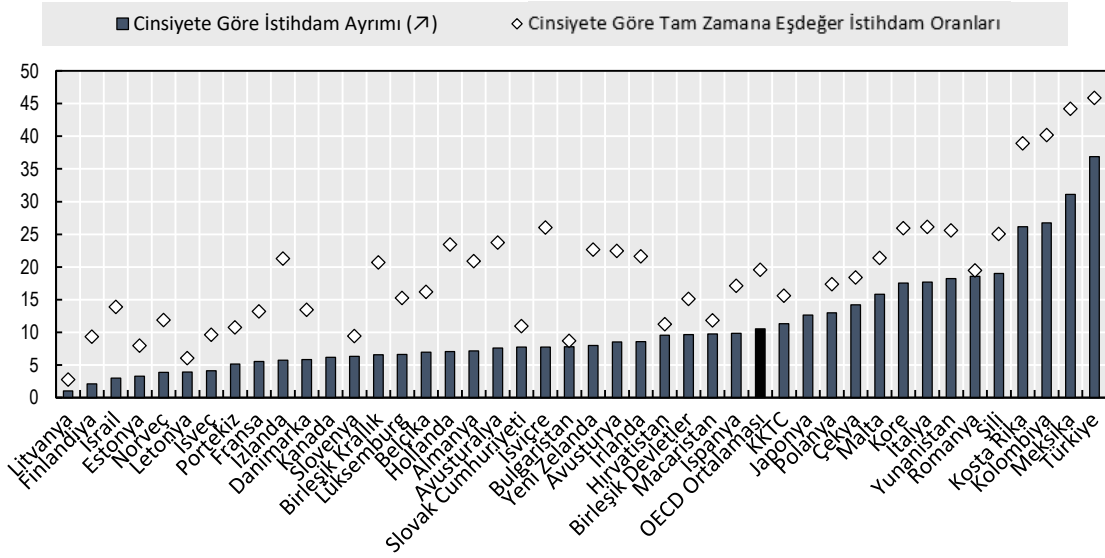
Yönetici pozisyonundaki hem istihdam hem de gelire yönelik farklılıkların ortaya çıkmasında dikkate alınması gereken noktalardan biri kadının konumuna ilişkindir. Günümüz toplumlarında kadınlar ataerkil yapı sebebiyle çalışmamakta, çalışsa da eşitsiz koşullarla yüzleşmektedir. Her ne kadar gerek ekonomik koşulların zorlaşması gerekse bireysel farkındalığın artması kadının istihdamını artırsa da günümüzde hâlâ cinsiyetler arasındaki eşitsizlik devam etmektedir. Yönetici, tekniker, makine operatörü, şoför gibi meslek gruplarının erkekler tarafından icra edilmesi konusundaki toplumsal kabul cinsiyetler arası eşitsizliğin nedenlerinden biri olarak gösterilebilir (Sar, 2021, s. 29).

Şekil 2: Türkiye’de Gelir Dağılımı ve Makroekonomik Değişimler

Kaynak: HBA verileri, TCMB, Trading Economics.

Şekil 2’de Türkiye’de 2005-2023 yılları arasında gelir dağılımı göstergelerinden Gini katsayıları, Amerikan Doları ve Türk Lirası arasındaki dalgalanmalar ve enflasyon oranı gösterilmektedir. Şekil 2’deki sol eksen dolar-TL döviz kurunu göstermekte iken sağ eksendeki değer enflasyon oranını göstermektedir. Yatay eksen ise yıllar ve Gini katsayıları yer almaktadır. Gini katsayıları HBA’dan hesaplandığından ve HBA mikro verileri 2020 ve 2021 yılları arasında üretilmediğinden bahsedilen yıllarda, Gini hesaplaması yapılamamıştır. Gelir dağılımı incelendiğinde 2020 sonrasında TL’nin yaşadığı sürekli değer kayıpları ile Gini katsayısı, 0,400’tan 0,407’ye yükselmiştir. Her ne kadar enflasyon ile gelir dağılımı ilişkisi literatürde mutabakata varılamamış bir konu olsa da (Akbulut, 2021; Dilber ve Hatipoğlu, 2022; Miçoğulları, 2023), makroekonomik istikrarsızlıklar ve döviz kurundaki dalgalanmaların Türkiye’de 2005 yılında 0,455 olan Gini katsayılarını 2019’da 0,400 düşmesi çabalarının boşa çıkmasına sebep olmuş olabilir.

Şekil 3: OECD Ülkelerinde Cinsiyete Göre İstihdam, 2021 (Yüzde Puan)

Kaynak: OECD (2021) Aile Veri Tabanı

Not: İstihdama yönelik cinsiyet ayrım oranı 15-64 yaş arasındaki bireyleri kapsamaktadır ve erkek ile kadın istihdam oranı arasındaki farkın sayısal değeridir. Cinsiyete göre tam zamana eşdeğer istihdam oranları değişkeni ise tam zamanlı olarak istihdam edilenlerin haftalık çalışma saati ile çarpılarak 40'a bölünmesiyle elde edilmektedir. Bu değişken, istihdam edilenlerin hepsinin haftada 40 saat tam zamanlı çalışması durumunda istihdam edilecek nüfusun oranı olarak yorumlanabilir. Cinsiyet ayrımı erkek ve kadın arasındaki yüzde puanlık fark olarak hesaplanmıştır.

Şekil 3'te OECD ülkelerinde cinsiyete göre istihdam değişkenleri 2021 yılı için incelenmektedir. Araştırma yapılırken en güncel veri 2021 yılına ait olduğundan bu yıl tercih edilmiştir. Cinsiyete göre istihdam ayrımı değişkeni yükseldikçe eşitsizliğin arttığı düşünüldüğünde incelenen ülkelerde Türkiye kadın istihdamının en düşük olduğu ülke olarak dikkati çekmektedir. Tam zamanlı işte çalışan bireyler ele alındığında OECD veri tabanı tarafından oluşturulan cinsiyete göre tam zamana eşdeğer istihdam oranında yine en yüksek değer Türkiye'de ortaya çıkması bu konuda da en başarısız ülkenin Türkiye olduğunu gözler önüne sermektedir. Erkek ve kadınların istihdam oranları OECD ortalaması %75,12 erkek, %64,58 kadındır. Türkiye'de %68,6 ile erkekler %31,7 ile de kadınların istihdam edildiği görülmektedir. İstihdamın cinsiyeti konusunda en eşitlikçi ülke ise Litvanya'dır. Litvanya'da istihdam oranı erkeklerde %72,9 iken bu oran kadınlarda %71,9'dur.

Türkiye'de kadın ile erkek istihdamındaki bu farklılık çeşitli sebeplere bağlanabilir. Kayıt dışılık ve ücretsiz emek, kadın istihdamını olumsuz etkilemektedir. Daha çok kadınlarla birlikte düşünülen ev işleri, tekstil çalışanları gibi sektörlerde kayıt dışı çalışan kadınlar yer almaktadır. Türkiye Avrupa Birliği ülkeleri içerisinde ve OECD ülkelerinde kayıt dışı ekonomi açısından, son sıralarda yer almaktadır (Schneider, 2016; Schneider, 2021). Türkiye hâlihazırda toplumsal cinsiyet normlarının baskın olduğu ve kadınların ekonomik açıdan zorluklar yaşadığı bir ülkedir. Bu zorlukların bir noktası, iş gücü piyasasında kendini belli etmektedir. Kadın istihdamının artması, salt ekonomik özgürlük açısından değil, aynı zamanda içerisinde toplumsal ve sosyal etkileri barındırması açısından da dikkate değerdir. İş hayatındaki cinsiyet kalıplarının değişimi, başta Türkiye olmak üzere ülkelerin kalkınma süreçlerini olumlu etkileyebilmektedir.

Araştırma çerçevesinde 2002-2022 yılları arasında yapılan hesaplamalar sonucunda elde edilen bulgularda erkeklerde 0,417 kadınlarda 0,514 olarak bulunan ortalama Gini katsayıları literatürde farklı çalışmalarda gözlemlenmektedir. Henle ve Ryscavage (1980)'nin gerçekleştirdiği çalışmada 1958-1977 arasında erkeklerin ortalama Gini katsayısı 0,418 kadınlar ise 0,470 olarak bulunmuştur. Sutherland (1997) ise 1991 yılı için yaptığı mikro veri hesaplamaları ışığında Gini katsayılarını erkekler için 0,380; kadınlar için ise 0,440 olarak bulmuştur. Costa (2019)'ya göre toplumsal cinsiyet ayrımı, 1993 yılında gelir eşitsizliğinin %31'ini açıklamaktadır. Jędrzejczak ve Trzcińska (2024)'nin gerçekleştirdiği mikro veri çalışmasına göre Çekya ve Macaristan'da kadınlar ve erkekler arasında kadınların dezavantajına gelir dağılımında dikkate değer farklılıkların olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulardan biri de yönetici pozisyonunda çalışanların cinsiyetine yöneliktir. İncelenen yıllarda yönetici pozisyonunda çalışanlarda, on kişiden sadece birini kadınların oluşturduğu görülmüştür. Bu durum, Bakan vd. (2022) tarafından kadınların yönetici olarak erkekler kadar başarılı olabileceği ve yönetici istihdamında cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını gerekliliğinden bahseden bulgusuyla aynı doğrultudadır. Limon ve Paçacı (2022) ise kadınların günümüzde yönetici pozisyonunda temsiliyetinin düşük olduğunu ve 2020'de kadınların orta ve üst düzey yönetimde çalışma oranının %19,2 olduğunu belirtmiştir. TÜİK (2023)'in 2022 yılı orta ve üst düzey yönetici pozisyonunda çalışan kadın verisi %19,6 olarak belirtilmekte iken, bu araştırmada aynı yılda kadın yönetici oranı %16,7 olarak bulunmuştur.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu araştırmada Türkiye'de cinsiyet ile gelir dağılımı arasındaki ilişki mikro verilerle analiz edilmiştir. Analizi gerçekleştirmek için TÜİK Hanehalkı Bütçe Anketleri 2002-2022 arasında ele alınmıştır. Araştırma sonucunda incelenen yıllarda kullanılabilir gelir açısından cinsiyete yönelik eşitsizliklerin olduğu bulgusu elde edilmiştir. İncelenen bütün yıllarda erkekler ortalama yıllık reel olarak 5.085\$ gelir elde etmekte iken kadınlar 4.995\$ gelir elde etmektedir. Kadın ve erkeğin arasında erkeğin avantajına olacak şekilde 90\$'lık bir gelir farklılığı vardır.

Araştırma kapsamında bireylerin ortalama kullanılabilir gelirinin dışında Gini katsayıları hesaplanmıştır. Erkeklerde incelenen yıllarda ortalama 0,417 olarak hesaplanan Gini katsayısı kadınlarda ortalama 0,514 olarak bulunmuştur. Bu durum, cinsiyetler arasında gelir dağılımındaki eşitsizliklerin göstergesidir. Bu bulgu, literatürde kadın ve erkek arasında gelir dağılımında adaletsizliğin olduğunu açıklayan çalışmalarla benzer doğrultudadır (Henle ve Ryscavage, 1980; Jędrzejczak ve Trzcińska, 2024; Sutherland, 1997). Bu bulgunun dışında kadın ve erkeğin yönetici pozisyonuna ilişkin hesaplamalar yapılmıştır. Bu hesaplamalara göre hem yönetici istihdamında hem de yöneticilerin elde ettiği gelirlerde kadınların dezavantajına eşitsizlikler vardır. Yönetici pozisyonunda istihdam edilenlerin sadece ortalama %10'unun kadın olduğu görülmüştür. Bu bulgu Robertson vd. (2011)'in üst yönetim pozisyonlarında cinsiyete yönelik bir ayrımcılığın olduğu bulgusunu desteklemektedir. Son olarak OECD veri seti incelenerek Türkiye ile OECD ülkeleri karşılaştırıldığında Türkiye'nin kadın iş gücü oranında 2021'de son sırada olduğu gözlemlenmiştir.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular Türkiye için, farklı akademik çalışmalarda ise ülkelerin geneli için, gelir dağılımının cinsiyetle ilişkili bir boyutu olduğu söylenebilir (Amate-Fortes vd., 2021). Nitekim Gasparini vd. (2004) cinsiyetler arası uçurumun azalmasının gelir eşitsizliğini belirli bir düzeye kadar da olsa düşüreceğine yönelik bulgular elde etmiştir. Bu doğrultuda, cinsiyet ve dolayısıyla toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik uygulamaların gelir eşitsizliğini azaltacağını söylemek mümkündür. Bu sebeple kadın ve erkeğin gelir eşitliğini sağlamaya yönelik uygulamaların yıllardır tartışılmalı gelirin dağılım sorununa çözüm getirebileceği dikkate değerdir.

Kadın ve erkek arasındaki gelir eşitsizliğinin nedenlerinden biri kadının toplumsal konumuna ilişkindir. Dünya genelindeki hâkim erkek egemen toplumsal yapı Türkiye’de de varlığını sürdürmektedir. Bu yapı kadınları iş yaşamından uzaklaştırabilmekte, kadınların erkeklerle aynı işi yapmalarına rağmen düşük ücret elde etmesine sebep olabilmekte, işverenle pazarlık gücünü düşürebilmekte, iş yerinde ayrımcılığa uğramasına sebep olabilmektedir. İş hayatındaki sorunların yanı sıra kadınların evdeki rol ve sorumlulukları farklılaşabilmektedir. Evli veya partnerleriyle birlikte yaşayan kadınlar, ev ve çocuğun bakımı ile ilgili sorumluluklarla tek başına yüzleşebilmektedir. Becker (1985)’e göre kadının aile içerisindeki sorumlulukları, çocuk bakımı, ev işleri vb., ne kadar fazla ise iş yerinde çalışmaya devamlılığı o kadar azdır. Akerlof ve Kranton (2000)’un açıklaması ise ekonomik davranışlarımızda sosyal normların etkili olduğuna ilişkindir. Türkiye’de de bu doğrultuda hem kadınların iş yaşamına katılımı, kariyerlerine vakit ayırabilme özgürlükleri, işe alım sürecinde ayrımcılıkla yüzleşmeleri gibi noktalarda hem de ev işleri ve çocuk bakımına yönelik sorumluluklarında hâlihazırda eşitsizlikler devam etmektedir. Son tahlilde, dağılım sorununun bir noktasının ataerkil toplum yapısı olduğu söylenebilir.

Gelir dağılımı üzerinde ekonomik, siyasi, sosyal vb. pek çok faktör etkili olmaktadır. Bu doğrultuda cinsiyetler arası eşitsizlikleri önlemede politik karar alıcıların rolü yadsınamaz. Politik karar alıcılar:

- Cinsiyet ayrımcılığına yönelik kararlar alarak bu kararların hukuksal altyapısını oluşturabilir.
- Hem özel hem de kamu sektörlerinde kadınların iş yaşamına katılmasını teşvik edici politikalar, kadınlara özel kontenjanlar koyabilir. Böylece kadınların istihdam oranını artırabilir.
- Kadınların kariyerlerinin önünde engel oluşturabilecek hamilelik ve sonrasında ücretli izin günü sayısını artırabilir. Ayrıca babalık izni gününü de artırarak erkeklerin çocuk bakımında daha aktif bir rol oynamasını sağlayabilir.
- Çocuk bakımına yönelik nakdî teşvikler ve aile dostu kamu politikalar geliştirebilir.
- Kadınlara yönelik transfer politikalarıyla kadın emeğini daha değerli kılabılır.
- Bütçe politikalarını cinsiyete duyarlı hâle getirebilir.
- Eğitim ve seminer programlarıyla bireylerin toplumsal cinsiyete yönelik farkındalıklarını artırmayı hedefleyebilir. Bu şekilde toplumda bireyler cinsiyet farkındalığı kazanabilir.

Bahsedilen bu politika önerilerinin uygulanabilirliği, mevcut siyasi konjonktüre, bireylerin toplumsal cinsiyet konusundaki algısına, sivil toplum kuruluşlarının, çıkar ve baskı gruplarının tutumuna bağlı olarak farklılaşabilmektedir. Türkiye’de mevcut geleneksel toplum yapısı ve ataerkil düzen, kadınların dezavantajlı konumunun iyileştirilmesinde bir engeldir. Mevcut siyasi konjonktür, geleneksel toplum yapısının bir yansıması olduğundan toplumsal cinsiyet konusunda köklü değişimlerin yapılması kolay görünmemektedir. Her ne kadar dünyada toplumsal cinsiyete yönelik farkındalık artışı yaşansa da Türkiye açısından yolun uzun olduğu söylenebilir. Bu duruma ek olarak küresel finansal istikrarsızlıklar, olağanüstü afetler ve savaşlar bu tip politikalara kaynak aktarımını sınırlayan etmenlerdir.

Türkiye için bahsedilmesi gereken bir nokta yapısal eşitsizliklerdir. Gerek gelir gerekse toplumsal cinsiyete yönelik eşitsizliklerin azaltılmasında hukuk, eğitim, sağlık gibi alanlarda reformların yapılması, mevcut kurumsal yapıda adaletsizliklerin önüne geçilmesi elzemdir. Ayrıca kalkınmacı hamlelerle beşeri sermayeye yatırım artırılmalıdır. Nitekim genç nüfusunu kaybetme yolunda olan Türkiye’yi ilerleyen çeyrek yüzyıllarda farklı sorunlar beklediği unutulmamalıdır.

Hiçbir değişimin sancısız gerçekleşmeyeceği düşünülürken, toplumun cinsiyet kalıpyargılarına yönelik algılarının, günlük, akademik ve siyasi dilde kullanımının ve sonunda bireylerin fikirlerinin değişmesi de zaman ve çaba isteyen bir süreçtir. Değişimin hızlı yaşandığı bilgi ve teknoloji çağı ile cinsiyete yönelik tutumların değişmesinin daha huzurlu ve saygılı coğrafyalar yaratabileceği unutulmamalıdır.

Gelir dağılımındaki eşitsizliğin pek çok boyutu vardır. Bu boyut savaş, kıtlık, işsizlik, ekonomik kriz gibi dönemsel olabileceği gibi ekonomik sistemlerle ilgili de olabilir. Kuşkusuz gelir dağılımı açısından en uygun ekonomik sistemin tahlili güçtür. Ancak kapitalist düzen doğası gereği eşitsizlik yaratma eğilimindedir. Bu sebeple, dünya genelinde kapitalist sistemin dağılıma etkisini gördüğümüzü söyleyebiliriz. Gelir eşitsizliklerinin yanı sıra ücret ve servet farklılıkları da eşitsizliklerin bir boyutudur. Gelecekte planlanan araştırmalarda bu konuların çalışılması sosyoekonomik eşitsizlikler ve cinsiyet eşitsizliği gibi alanların ekonomik etkilerinin değerlendirilmesi, konunun farklı boyutlarının ele alınmasını sağlayabilecektir.

YAZAR BEYANI

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Etik Kurul Onayı

Bu araştırma için etik kurul onayı gerekmemektedir.

Yazar Katkıları

Bu araştırma tek yazarlı bir çalışmadır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Acker, J. (1973). Women and social stratification: A case of intellectual sexism. *American Journal of Sociology*, 78(4), 936-945. <https://www.jstor.org/stable/2776612>
- Acun, S. (2018). Türkiye'de ücret eşitsizliğinin analizi. *Bulletin of Economic Theory and Analysis*, 3(4), 237-260. <https://doi.org/10.25229/beta.482918>
- Adelman, I., & Robinson, S. (1978). Income distribution policy in developing countries: A case study of Korea. Washington, D.C.: World Bank Group. 24.04.2024 tarihinde <http://documents.worldbank.org/curated/en/788551468773416261/Income-distribution-policy-in-developing-countries-a-case-study-of-Korea> adresinden alınmıştır.
- Akbulut, E. (2021). Türkiye'de enflasyon, faiz, vergiler ve gelir dağılımı ilişkisi: Ampirik analiz. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 17(1), 147-169.
- Akerlof, G.A., & Kranton, R.E. (2000). Economics and identity. *The Quarterly Journal of Economics*, 115(3), 715-753. <https://doi.org/10.1162/003355300554881>

- Alkan, F. D. (1995). *Türkiye`de kadının istihdamı ve cinsiyete göre gelir dağılımı*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Alkire, S. (2005). Why the capability approach? *Journal of Human Development and Capabilities*, 6(1), 115-135. <https://doi.org/10.1080/146498805200034275>
- Alonso-Villar, O., & Del Río, C. (2008). Geographical concentration of unemployment: A male-female comparison in Spain. *Regional Studies*, 42(3), 401-412. <https://doi.org/10.1080/00343400701291559>
- Amate-Fortes, I., Guarnido-Rueda, A., Martínez-Navarro, D., & Oliver-Marquez, F. (2021). Measuring inequality in income distribution between men and women: What causes gender inequality in Europe?. *Quality & Quantity*, 55, 395-418. <https://doi.org/10.1007/s11135-020-01009-2>
- Avrupa Birliği Komisyonu (2023). *2023 Türkiye Raporu*. 23.01.2024 tarihinde <https://www.ab.gov.tr/siteimages/resimler/2023%20T%C3%BCrkiye%20Raporu.pdf> adresinden alınmıştır.
- Bakan, İ., Erşahan, B., & Kiraz, E. (2022). Yönetici olarak kadınlara karşı tutum. *Uluslararası Stratejik Boyut Dergisi*, 2(2), 124-140.
- Bardakçı, Ş., & Oğlak, S. (2022). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği endeksi ve Türkiye. *Toplumsal Politika Dergisi*, 3(1), 71-90.
- Becker, G. S. (1985). Human capital, effort, and the sexual division of labor. *Journal of Labor Economics*, 3(1), 33-58. <https://www.jstor.org/stable/2534997>
- Bobilev, R., Boschini, A., & Roine, J. (2020). Women in the top of the income distribution: What can we learn from LIS-data?. *Italian Economic Journal*, 6, 63-107. <https://doi.org/10.1007/s40797-019-00108-w>
- Briggs, A. (1961). The welfare state in historical perspective. *European Journal of Sociology*, 2(2), 221-258. <https://www.jstor.org/stable/23987939>
- Cain, G. G. (1966). *Married woman in the labor force: An economic analysis*. Chicago: University of Chicago Press.
- Chevan, A., & Stokes, R. (2000). Growth in family income inequality, 1970-1990: Industrial restructuring and demographic change. *Demography*, 37(3), 365-380. <https://doi.org/10.2307/2648048>
- Cohen, M. S. (1969). Married women in the labor force: an analysis of participation rates. *Monthly Labor Review*, 92(10), 31-35. <https://www.jstor.org/stable/41837477>
- Costa, M. (2019). The evaluation of gender income inequality by means of the Gini index decomposition. *Quaderni Working Paper DSE*, No. 1130, 1-24. <https://doi.org/10.6092/unibo/amsacta/6192>
- Çolak, Ö. F., & Ardor, H. N. (2001). İşgücü piyasasında ayrımcılık: Türkiye ve seçilmiş ülke örnekleri. *Ekonomik Yaklaşım Association*, 12(40), 89-112.
- Daly, M. W. (1992). Europe's poor women? Gender in research on poverty. *European Sociological Review*, 8(1), 1-12. <https://www.jstor.org/stable/522314>

- Davies, H., & Joshi, H. (1994). Sex, sharing and the distribution of income. *Journal of Social Policy*, 23(3), 301-340. <https://doi.org/10.1017/S0047279400021887>
- Değirmenci, S. (2019). Female labor force participation and income inequality: The case of Turkey. In L. Marković, D. D. Çevik (ed.), *IJOPEC Society Culture National Identity & Immigration*. IJOPEC Publication Limited: London, 105-114.
- Del Boca, D., & Pasqua, S. (2003). Employment patterns of husbands and wives and family income distribution in Italy (1977–98). *Review of Income and Wealth*, 49(2), 221-245. <https://doi.org/10.1111/1475-4991.00084>
- Dilber, C., & Hatipoğlu, M. (2022). Enflasyon ve gelir dağılımı arasındaki nedensellik ilişkisi: Gelişmekte olan OECD ülkeleri üzerine bir araştırma. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 342-347. <https://doi.org/10.29106/fesa.1092827>
- Dünya Bankası (2011). *Dünya Kalkınma Raporu 2012: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kalkınma*. Washington DC, 01.05.2024 tarihinde <https://documents1.worldbank.org/curated/en/753081468338506032/pdf/646650V10WDR0B0URKISH00Overview02012.pdf> adresinden alınmıştır.
- Findlay, J. & Wright, R.E. (1996). Gender, poverty and the intra-household distribution of resources. *Review of Income and Wealth*, 42(3), 335-351. <https://doi.org/10.1111/j.1475-4991.1996.tb00186.x>
- Fischer, G., Gramzow, A., & Laizer, A. (2017). Gender, vegetable value chains, income distribution and access to resources: Insights from surveys in Tanzania. *European Journal of Horticultural Science*, 82(6), 319-327. <https://doi.org/10.17660/eJHS.2017/82.6.7>
- Fritzell, J. (1999). Incorporating gender inequality into income distribution research. *International Journal of Social Welfare*, 8(1), 56-66. <https://doi.org/10.1111/1468-2397.00062>
- Fuchs, V. (1971). Differences in hourly earnings between men and women. *Monthly Labor Review*, 94(5), 9-15. <https://www.jstor.org/stable/41838273>
- Fuest, C., Niehues, J. & Peichl, A. (2009). The redistributive effects of tax benefit systems in enlarged EU. *IZA Discussion Paper*, No. 4520, 1-31. <https://www.iza.org/publications/dp/4520/the-redistributive-effects-of-tax-benefit-systems-in-the-enlarged-eu>
- Gasparini, L., Marchionni, M., & Gutiérrez, F. (2004). Simulating income distribution changes in Bolivia: A microeconomic approach. *Documento de Trabajo*, 12. <https://hdl.handle.net/10419/189567>
- Gini, C. (1912). *Variabilità e Mutuabilità: Contributo allo Studio delle Distribuzioni e delle Relazioni Statistiche*, Bologna: Tipografia Di Paolo Cuppini.
- Goldin, C. (2006). The quiet revolution that transformed women's employment, education, and family. *American Economic Review*, 96 (2), 1–21. <https://doi.org/10.1257/000282806777212350>
- Haddar, S.P., & Kanbur, R. (1990). How serious is the neglect of intra-household inequality. *The Economic Journal*, 100(402), 866-881. <https://doi.org/10.2307/2233663>

- Harkness, S. (2010). The contribution of women's employment and earnings to household income inequality: A cross-country analysis. *Luxemburg Income Study Databases Working Paper Series*, 531, 1-46.
- Henle, P., & Ryscavage, P. (1980). The distribution of earned income among men and women, 1958-77. *Monthly Labor Review*, 103(4), 3-10. <https://www.jstor.org/stable/41841215>
- International Labour Office [ILO]. (2012). International Standard Classification of Occupations: Structure, Group Definitions and Correspondence Tables. Geneva: International Labour Organization: 19.12.2024 tarihinde <https://www.ilo.org/publications/international-standard-classification-occupations-2008-isco-08-structure> adresinden alınmıştır.
- Jędrzejczak, A., & Trzcińska, K. (2024). Analysis of the Gender Gap in the Visegrád Group Countries Based on Luxembourg Income Study. *Comparative Economic Research Central and Eastern Europe*, 26(4), 45-64. <https://doi.org/10.18778/1508-2008.26.30>
- Jenkins, S. P. (1991). Poverty measurement and the within-household distribution: Agenda for action. *Journal of Social Policy*, 20(4), 457-483. <https://doi.org/10.1017/S0047279400019760>
- Kaya, E. (2008). *Türkiye’de gelir bölüşümü eşitsizliğine cinsiyet ayrımının katkısı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Keynes, J. M. (1936). *The general theory of employment, interest and money*. London: Macmillan.
- Knudsen, D. D. (1969). The declining status of women: Popular myths and the failure of functionalist thought. *Social Forces*, 48(2), 183-193. <https://doi.org/10.2307/2575259>
- Kottak, C. P. (2016). *Antropoloji: İnsan çeşitliliğinin önemi*. İ. Duyar, O. Özler, U. İçen, D. Atamtürk (çev.), De Ki Basım Yayım, Ankara.
- Köseoğulları, B., & Ulucan, H. (2022). Education, income distribution and gender pay gap: The case of Turkey. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (49), 229-244. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1054966>
- Limon, S., & Paçacı, M. (2022). Kadın hekimlerin gözünden kadın yöneticiliğinin röntgeni: Kadın olmak güzel, yönetici olmak zor. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (56), 202-220.
- Magda, I., Cukrowska-Torzewska, E., & Palczyńska, M. (2024). What if she earns more? Gender norms, income inequality, and the division of housework. *Journal of Family and Economic Issues*, 45(1), 1-20. <https://doi.org/10.1007/s10834-023-09893-0>
- Maldonado, L. J. (2021). Decomposing the gender pay gap in the formal sector in Venezuela: A microdata analysis 1985–2015. *Applied Economics Letters*, 28(14), 1145-1151. <https://doi.org/10.1080/13504851.2020.1784830>
- Malik, A.I., & Akram, N. (2024). Determinants of the gender wage gap in Pakistan. *SN Business & Economics*, 4(26). <https://doi.org/10.1007/s43546-024-00623-8>
- Mayda, F. A., & Vurkun, S. (2018). Gelir dağılımı eşitsizliğinin toplumsal cinsiyet bağlamında değerlendirilmesi. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 4(2), 214-228.
- Meulders, D., & O’Dorchai, S. (2010). Revisiting poverty measures towards individualisation. *ULB-Dulbea Working Paper*, (10-03), 1-34.

- Miçoğulları, S. A. (2023). Relationship between inflation and income distribution: An analysis for Turkey using ARDL approach. *Malatya Turgut Özal Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 78-87.
- Murillo Huertas, I. P., & Raymond, J. L. (2024). Age dynamics of the gender wage gap: An analysis with matched employer-employee microdata for Spain. *Journal of Industrial Relations*, 66(2), 186-214. <https://doi.org/10.1177/00221856241229132>
- Núñez Hernández, F., Usabiaga, C., & Álvarez de Toledo, P. (2024). Labour market segmentation and the gender wage gap in Spain. *International Journal of Manpower*, 1(1), 16-41. <https://doi.org/10.1108/IJM-10-2023-0601>
- Oakley, A. (1972). *Sex, gender and society*. Maurice Temple Smith: England.
- Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD] (2021). Family Database. 10.06.2024 tarihinde <https://www.oecd.org/social/family/database.htm> adresinden alınmıştır.
- Özdemir, E. A., & Altay, A. (2021). Toplumsal cinsiyet eşitliği ve ekonomik kalkınma ilişkisi: OECD ülkeleri analizi. *İzmir İktisat Dergisi*, 36(3), 601-665. <https://doi.org/10.24988/ije.202136307>
- Park, Y. (2016). A Microdata Analysis of the Gender Pay Gap in South Korea: How do social norms and gender role attitudes affect the labor force participation of Korean women? Senior Projects Spring, 329. 01.05.2024 tarihinde https://digitalcommons.bard.edu/senproj_s2016 adresinden alınmıştır.
- Pasqua, S. B. (2008). Wives' work and income distribution in the European countries. *The European Journal of Comparative Economics*, 5(2), 197-226. <https://hdl.handle.net/2318/57659>
- Pearce, D. (1978). The feminization of poverty: Women, work, and welfare. *The Urban & Social Change Review*, 11(1-2), 28-36.
- Ponthieux, S., Meurs, D. (2015). Gender inequality. In A. B. Atkinson, F. Bourguignon (ed.), *Handbook of Income Distribution*. Amsterdam: Elsevier, 983-1119.
- Rao, M. G., Chakraborty, L. S., & Bagchi, A. (2008). *Fiscal decentralisation and gender budgeting*. New Delhi: National Institute of Public Finance and Policy.
- Rawls, J. (1971). *A theory of justice*. Cambridge & Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Rimmer, L. (1981) *The intra family distribution of income*. Study commission on the Family. London.
- Robertson, L. N., Brummel, B. J., & Salvaggio, A. N. (2011). Gender perceptions of managerial positions: Implications for work-related outcomes. *The Psychologist-Manager Journal*, 14(1), 1-28. <https://doi.org/10.1080/10887156.2011.546171>
- Rubin, G. (1975). The traffic in women: Notes on the 'political economy' of sex. In R. R. Reiter (Ed.), *Toward an Anthropology of Women*. New York & Londra: Monthly Review Press, 157-210.
- Sar, E. (2021). Çalışma hayatında kadın istihdamı ve Türkiye'de yansımaları. *Safran Kültür Ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 20-40.
- Sen, A. (1985). Well-being agency and freedom: The dewey lectures 1984. *Journal of Philosophy*, 82(4), 169-221. <https://doi.org/10.2307/2026184>

- Sen, A. (2000). Social justice and the distribution of income. In A. B. Atkinson, F. Bourguignon (ed.), *Handbook of Income Distribution*. Amsterdam: Elsevier, 59-85.
- Schneider, F. (2016). Estimating the size of the shadow economies of highly-developed Countries: Selected new results, *CESifo DICE Research Report*, 14(4), 44-53. <https://www.econstor.eu/handle/10419/167285>
- Schneider, F. (2021). Development of the shadow economy of 36 OECD Countries over 2003-2021: Due to the Corona Pandemic a strong increase in 2020 and a modest decline in 2021. *African Journal of Political Science*, 15(2), 1-5.
- Shaikh, A., Papanikolaou, N., & Wiener, N. (2014). Race, gender and the econophysics of income distribution in the USA. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*, 415, 54-60. <https://doi.org/10.1016/j.physa.2014.07.043>
- Smith, A. (1776). *An Inquiry into the nature and causes of the wealth of nations*. Londra.
- Soroka, L. A. (1987). Male/female income distributions, city size and urban characteristics: Canada, 1970-1980. *Urban Studies*, 24(5), 417-426. <https://www.jstor.org/stable/43192219>
- Sotomayor, O. J. (2009). Changes in the distribution of household income in Brazil: The role of male and female earnings. *World Development*, 37(10), 1706-1715. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2009.03.003>
- Sutherland, H. (1997). Women, men and the redistribution of income. *Fiscal Studies*, 18(1), 1-22. <https://www.jstor.org/stable/24437935>
- Tansel, A. (1994). Wage employment, earnings and returns to schooling for men and women in Turkey. *Economics of Education Review*, 13(4), 305-320. [https://doi.org/10.1016/S0272-7757\(05\)80054-8](https://doi.org/10.1016/S0272-7757(05)80054-8)
- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası [TCMB] (2005-2023). Gösterge Niteliğindeki Merkez Bankası Kurları. 30.08.2024 tarihinde https://www.tcmb.gov.tr/kurlar/kurlar_tr.html adresinden elde edilmiştir.
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] (2002-2022). Hanehalkı Bütçe Anketleri. 12.01.2023 tarihinde https://www.tuik.gov.tr/Kurumsal/Mikro_Veri adresinden alınmıştır.
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] (2023). İstatistiklerle Kadın. 24.04.2024 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2023-53675> adresinden alınmıştır.
- Trading Economics (2005-2023). Turkey-Inflation, Consumer Price Index. 22.12.2024 tarihinde <https://tradingeconomics.com/turkey/inflation-consumer-prices-annual-percent-wb-data.html> adresinden alınmıştır.
- Watson, W. B., & Barth, E. A. (1964). Questionable assumptions in the theory of social stratification. *Pacific Sociological Review*, 7(1), 10-16. <https://doi.org/10.2307/1388461>
- World Economic Forum (2023). *Global Gender Gap Report 2023*. 31.05.2024 tarihinde https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2023.pdf adresinden alınmıştır.
- Young, M. (1952). Distribution of income within the family. *The British Journal of Sociology*, 3(4), 305-321. <https://doi.org/10.2307/586906>
- Zandvakili, S. (1990). International comparison of household inequalities based on microdata with decompositions. In D. B. Papadimitriou (ed.), *Aspects of Distribution of Wealth and Income*. (pp. 80-105). London: Palgrave Macmillan UK, 59-85.